

Minimálne ustanovenia pre ochranu, rodovú rovnosť a začlenenie v naliehavých situáciách

International Federation
of Red Cross and Red Crescent Societies
www.ifrc.org Saving lives, changing minds.

Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC) je najväčšia svetová dobrovoľnícka humanitárna sieť. Vďaka našim 190 členským národným spoločnostiam Červeného kríža a Červeného polmesiaca na celom svete sme v každej komunite a ročne pomáhame 160,7 miliónu ľudí prostredníctvom dlhodobých služieb a rozvojových programov, ako aj 110 miliónom ľudí prostredníctvom programov reakcie na katastrofy a skorej obnovy. Konáme pred, počas a po katastrofách a mimoriadnych udalostiach v oblasti zdravia, aby sme naplnili potreby a zlepšili životy zraniteľných ľudí. Robíme tak nestranne, bez ohľadu na národnosť, rasu, pohlavie, náboženské presvedčenie, triedu a politické názory.

Vychádzajúc z dokumentu Stratégia 2020, ktorý je naším kolektívnym akčným plánom na riešenie veľkých humanitárnych a rozvojových výziev tohto desaťročia, sme odhodlaní zachraňovať ľudské životy a vplývať na zmyšľanie.

Našou silou je naša dobrovoľnícka sieť, odbornosť našich komunit a naša nezávislosť i neutralita. V úlohe partnerov rozvoja a reakcie na katastrofy zlepšujeme humanitárne normy. Presvedčame zodpovedných, ktorí vydávajú rozhodnutia, aby vždy konali v záujme zraniteľných ľudí. Výsledkom je, že napomáhame zdravie a bezpečnosť komunit, redukovujeme zraniteľnosť, posilňujeme odolnosť a podporujeme kultúru mieru na celom svete.

© **Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža
a Červeného polmesiaca, Ženeva, 2018**

Kópie celej tejto štúdie alebo jej časti je povolené vytvárať na nekomerčné účely za podmienky uvedenia zdroja. Medzinárodná federácia Červeného kríža (IFRC) by ocenila podrobnosti o jej použití. Žiadosti o komerčnú reprodukciu je potrebné zasielať IFRC na túto adresu: secretariat@ifrc.org.

Názory a odporúčania vyjadrené v tejto štúdii nevyhnutne nepredstavujú oficiálnu politiku IFRC alebo jednotlivých národných spoločností Červeného kríža alebo Červeného polmesiaca.

Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky fotografie použité v tejto štúdii sú chránené autorským právom IFRC.

P.O. Box 303
CH-1211 Ženeva 19
Švajčiarsko
Telefónne číslo: +41 22 730 4222
Telefax: +41 22 733 0395
E-mail: secretariat@ifrc.org
Web: www.ifrc.org

Obsah

Podakovanie	2
Úvod	3
Definície	9
Dôstojnosť, prístup, účasť a bezpečnosť (DPUB)	14
Ochrana, rodová rovnosť, začlenenie a zákon o katastrofách	22
Minimálne ustanovenia	25
 Zdravotná starostlivosť v núdzových situáciách	26
 Potravinová bezpečnosť	36
 Voda, sanitácia a hygiena (VSH)	45
 Útulok	54
 Živobytie	64
 Nepotravinové položky (NPP)	72
 Hotovostné intervencie (IHB)	80
 Zníženie rizika katastrof (ZRK)	89
Prílohy	
1. Údaje rozdelené podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia (URPVZP)	97
2. Kritériá výberu a priority	102
3. Prístup v praxi pre zdravotnícky personál zameraný na preživších	106

PodĎakovanie

Minimálne ustanovenia Medzinárodnej federácie spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC) pre ochranu, rodovú rovnosť a začlenenie v naliehavých situáciách (2018) vyšli už v druhom vydaní. Prvá, pilotná verzia záväzkov Minimálnych ustanovení IFRC v otázkach rodovej rovnosti a rozmanitosti pri vytváraní núdzových programov bola zverejnená v roku 2015. Pilotná verzia bola celosvetovo testovaná zamestnancami, dobrovoľníkmi a manažmentom Červeného kríža a Červeného polmesiaca pri menších, stredných a rozsiahlych katastrofách a humanitárnych krízach. Tieto ustanovenia boli preložené do arabčiny, francúzštiny, ruštiny, španielčiny a boli prispôbené kontextu krajín národných spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

Toto vydanie je výsledkom trojročného testovania, revízií a spätnej väzby od odborníkov na ochranu, rodovú rovnosť a začlenenie (PGI) a sektorových špecialistov. Pre súlad so záväzkami IFRC a jej členských národných spoločností boli pridané nové kapitoly, ako napríklad hotovostné intervencie, ako aj väčšie zameranie na sexuálne a rodovo podmienené násilie či začlenenie zdravotného postihnutia. Toto vydanie dopĺňa súbor nástrojov IFRC „Ochrana, rodová rovnosť a začlenenie v naliehavých situáciách“ (2018 – 2019).

Keďže ide o globálny nástroj, na jeho návrhu, testovaní, revízii a finalizácii sa podieľal veľký počet ľudí. IFRC preto ďakuje všetkým národným spoločnostiam Červeného kríža a Červeného polmesiaca za ich vynikajúcu prácu na tejto publikácii, ako aj národným kanceláriám IFRC, tímom podpory zoskupení jednotlivých krajín, pracovníkom regionálnych kancelárií a ústredia IFRC za ich prínos. Osobitné uznanie patrí Globálnej sieti pre rodovú rovnosť a rozmanitosť, Regionálnym sieťam pre rodovú rovnosť a rozmanitosť, Referenčnému centru IFRC pre psychosociálnu podporu a Medzinárodnému výboru Červeného kríža (ICRC).

Osobitné poďakovanie patrí austrálskej vláde, austrálskemu Červenému krížu, nórskej vláde, nórskemu Červenému krížu a švédskemu Červenému krížu, ktorí finančne prispeli k vytvoreniu týchto revidovaných ustanovení.

Úvod

Toto usmernenie prináša zamestnancom, členom a dobrovoľníkom Červeného kríža a Červeného polmesiaca súbor minimálnych ustanovení pre ochranu, rodovú rovnosť a začlenenie (PGI) v núdzových situáciách. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby núdzové programy Medzinárodnej federácie spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC) a národných spoločností poskytovali **dôstojnosť, prístup, účasť a bezpečnosť** všetkým ľuďom postihnutým katastrofami a krízami.

Prináša praktický návod, ako začleniť tieto štyri princípy do všetkých sektorov pri zohľadnení pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných faktorov rozmanitosti. To zahŕňa obmedzenie toho, aby boli osoby vystavené riziku násillia a zneužívania a zabezpečenie toho, aby núdzové programy „neškodili“.

Tieto ustanovenia sa zaoberajú otázkami ochrany, rodovej rovnosti a začleňovania poskytnutím praktických návodov, ako zapojiť všetkých členov komunity, reagovať na ich rozdielne potreby a využívať ich schopnosti čo najefektívnejším a nediskriminačným spôsobom. To pomáha zabezpečiť poskytovanie pomoci z pohľadu miestnej perspektívy. Tieto ustanovenia tiež podporujú začlenenie siedmich základných princípov Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca (ďalej len „Hnutie“).

Uvedenie týchto usmernení do praxe je jedným z kľúčových prostriedkov implementácie nasledovných dokumentov: Strategický rámec IFRC pre otázky rodovej rovnosti a rozmanitosti (2013–2020); Uznesenie č. 3 medzinárodnej konferencie z roku 2015: Sexuálne a rodovo podmienené násillie – Spoločná akcia v oblasti prevencie a reakcie; a Uznesenie č. 4 Rady delegátov z roku 2015: Strategický rámec pre začlenenie zdravotného postihnutia do medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca. Podobne, zlepšovanie prístupu k vzdelaniu, ako sa uvádza v uznesení Rady delegátov č. 6 z roku 2017: humanitárne potreby súvisiace so vzdelávaním zvyšujú potrebu ochrany, najmä u detí, dospelujúcich a mladých dospelých.

Okrem toho existuje silné prepojenie s [príručkou Červeného kríža a Červeného polmesiaca o zapájani komunity a zodpovednosti](#).¹ Táto príručka načrtáva, ako vytvoriť efektívne systémy spätnej väzby, v rámci ktorých sa ľudia môžu podeliť o svoje skúsenosti, sťažnosti a potreby, ako ovplyvniť spôsob poskytovania humanitárnej pomoci a ponúknuť príležitosť na pochopenie vplyvu ochrany a začlenenia do núdzového programovania.

Minimálne ustanovenia, ktoré sú tu uvedené, sledujú novodobý trend používania minimálnych ustanovení záchrannými zložkami. Ak existujú alternatívne minimálne ustanovenia alebo poradenský materiál (napríklad Sphere, stály mediagentúrny výbor),

ktoré sa už efektívne využívajú, odborníci by sa v praxi mali naďalej riadiť usmerneniami, ktoré považujú za najužitočnejšie.

Prečo sú potrebné minimálne ustanovenia pre ochranu, rodovú rovnosť a začlenenie v naliehavých situáciách?

Naliehavé situácie zväčšujú existujúcu nerovnosť pohlaví a výskyt sexuálneho a rodovo podmieneného násillia (SGBV), násillia páchaného na deťoch či obchodovanie s ľuďmi sa často zvyšuje počas naliehavých situácií a po nich. Pohlavie alebo rodová identita a ďalšie faktory, vrátane veku, postihnutia, sexuálnej orientácie, zdravotného stavu vrátane HIV/AIDS a iných chronických chorôb, sociálneho postavenia, prisťahovalectva a/alebo právneho postavenia, etnickej príslušnosti, viery a národnosti (alebo ich absencia) ovplyvňujú mieru, do akej sú ľudia v naliehavých situáciách zraniteľní, ovplyvnení, ako sú v nich schopní reagovať a zotaviť sa z nich.

Tieto rozdiely tiež predstavujú silné stránky, ktoré treba uznať a začleniť do všetkých úsilí o pripravenosť na núdzové situácie, prevenciu, reakciu, rekonštrukciu a obnovu s cieľom vybudovať odolnú spoločnosť. Tieto minimálne ustanovenia sú nástrojom integrácie stratégií zohľadňujúcich rodovú rovnosť a rozmanitosť do plánovania, navrhovania, implementácie, monitorovania, hodnotenia a podávania správ o programoch a intervenciách. Minimálne ustanovenia zahŕňajú aj usmernenia o prevencii SGBV, reakcii naň a ochrane detí.

Pre koho sú tieto minimálne ustanovenia určené?

Tieto ustanovenia sú určené pre všetkých zamestnancov, členov a dobrovoľníkov Červeného kríža a Červeného polmesiaca. Bez ohľadu na oblasť ich odbornosti musia všetci terénni odborníci porozumieť špecifickým potrebám a bezpečnostným rizikám, ktorým čelia v naliehavých situáciách osoby rôznych rodových identít, rôzneho veku, postihnutia či prostredia, ako aj tomu, aké opatrenia a prístupy môžu byť zavedené na uspokojenie ich potrieb a zmiernenie bezpečnostných rizík.

Zodpovednosť chrániť

Pri implementácii minimálnych ustanovení je dôležité vziať do úvahy našu úlohu v časoch katastrof a konfliktov. V súlade s medzinárodným právom je prvoradou úlohou a zodpovednosťou štátnych orgánov a príslušných neštátnych subjektov chrániť, zaisťovať bezpečnosť a naplňovať práva osôb na ich území alebo pod ich jurisdikciou (vrátane osôb za ich hranicami). V prípade prítomnosti zodpovedných aktérov, ktorí sú ochotní poskytovať ochranu a majú schopnosť to urobiť, je pravdepodobné, že

prístup poskytovateľa humanitárnej pomoci bude predstavovať proaktívne zapojenie sa a podporu. V prípade prítomnosti zodpovedných aktérov, ktorí sú ochotní chrániť, ale majú obmedzené možnosti, aktéri humanitárnej pomoci pravdepodobne prevezmú podpornú úlohu pri posilňovaní existujúcej architektúry ochrany a identifikácii úloh a zodpovedností rôznych aktérov zabezpečovania ochrany. To zaručí komplementárnosť odborností a mandátov a minimalizuje sa tak možnosť vyvíjania duplicitného úsilia zo strany štátu alebo iných aktérov ochrany, pričom sa tiež predíde oslabeniu schopnosti a vôle zodpovedných aktérov plniť si svoje povinnosti.ⁱⁱ

Kedy je potrebné použiť minimálne ustanovenia?

Minimálne ustanovenia boli navrhnuté na použitie vo všetkých naliehavých situáciách vrátane katastrof a konfliktov. Zahŕňajú naliehavé situácie, ktoré majú rýchly nástup, pomalý nástup alebo sú dlhotrvajúce, a tiež menšie, stredné, rozsiahle a komplexné núdzové situácie. Sú navrhnuté tak, aby mohli byť zavedené od prvých štádií núdzovej situácie až v rámci skoršej obnovy. Tieto ustanovenia možno použiť aj v kontexte rozvoja pri podpore redukcie rizík a pripravenosti, najmä v súvislosti s cyklickými katastrofami. Rozumie sa, že katastrofy a konflikty často koexistujú alebo že v rámci existujúceho stavu núdze môžu nastať nové katastrofy a konflikty. Cieľom týchto ustanovení je poskytnúť minimálne požiadavky naprieč sektormi na podporu najviac ohrozených alebo marginalizovaných skupín v akomkoľvek kontexte bez diskriminácie. Zahŕňa to teda všetky osoby postihnuté krízou: hostiteľské komunity a vnútorne vysídlené alebo utečenecké komunity. Rozsah každého ustanovenia bol formulovaný tak, aby bola zabezpečená jeho univerzálnosť vo všetkých núdzových situáciách. Každý kontext je jedinečný a tak sa špecifické riziká a zraniteľnosť, ktorým čelia jednotlivci a skupiny zasiahnuté danou krízou, budú medzi sebou líšiť. Čitateľ musí sám rozhodnúť o najlepšom postupe, ako tieto ustanovenia efektívne zrealizovať a dosiahnuť.

Ako boli tieto minimálne ustanovenia vypracované?

Minimálne ustanovenia čerpajú zo širokej škály zdrojov IFRC, ICRC, národnej spoločnosti a iných zdrojov mimo Červeného kríža a Červeného polmesiaca, vrátane týchto:

- Austrálsky Červený kríž, Pokyny pre ochranu, rod a začlenenie (2011 – 2015)ⁱⁱⁱ
- Britský Červený kríž „Tichá núdzová situácia – obeť sexuálneho násillia v Konžskej demokratickej republike – sociálna a ekonomická reintegrácia prostredníctvom peňažných prevodov“ (2017)
- Globálna pracovná skupina pre ochranu detí (CPWG), Minimálne štandardy pre ochranu detí v humanitárnej činnosti (2012)^{iv}

- Usmernenia globálnej ochrannej skupiny a zdravotníckej skupiny pre zdravotnícky personál starostlivosti o preživších rodovo podmieneného násillia vrátane protokolu pre klinický manažment prípadov znásillenia (2016)^v
- Skupina URD, HAP International, Ľudia v projekte pomoci a Sphere, základná humanitárna norma kvality a zodpovednosti (2014)^{vi}
- Normy humanitárnej inklúzie pre starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím, ADCAP (2018)^{vii}
- Sprievodca zapájania komunity ICRC a IFRC (2017)^{viii}
- IFRC Všetko pod jednou strechou – inkluzívne priestrešie a osady pre osoby so zdravotným postihnutím v prípade núdze (2015)^{ix}
- IFRC Iniciatíva lepšieho programovania (BPI) (nástroj na hodnotenie vplyvu)
- IFRC Akčný plán ochrany detí (2016)
- IFRC Ochrana detí v núdzových situáciách (2016)
- IFRC Politika ochrany detí (2013)
- IFRC Prístup k hodnoteniu zraniteľnosti a schopností citlivý na rod a rozmanitosť (Pilot, 2017)^x
- IFRC Usmerňujúce poznámky o integrácii rodu a rozmanitosti do komunitného zdravia (2013), vody, sanitácie a hygieny (VSH) (2012), potravinovej bezpečnosti a živobytia (2014)
- IFRC Pokyny pre programovanie živobytia (2010)^{xi}
- IFRC Migračná politika (2009)
- IFRC Stručná politika o ochrane detí v núdzových situáciách (2016)
- IFRC Stanovisko o ochrane a pomoci deťom v presune (2017)
- IFRC Sprievodca oblasťou ochrany (2017)^{xii}
- IFRC Posúdenie zraniteľnosti a kapacity (2006)
- INEE Príručka minimálnych ustanovení (2010)^{xiii}
- Príručka o rodovej rovnosti stáleho medziagentúrneho výboru (IASC) v humanitárnej činnosti (2007)^{xiv}
- Usmernenia stáleho medziagentúrneho výboru (IASC) o rodovo podmienenom násillí (2015)^{xv}
- Terénna príručka stáleho medziagentúrneho výboru (IASC) o deťoch bez sprievodu a oddelených deťoch. Súbor nástrojov (2017)^{xvi}
- Príručka Sphere (2018)^{xvii}

- Súbor nástrojov na integráciu manažmentu menštruačnej hygieny (MHM) do humanitárnej reakcie, medziagentúrna publikácia (2017)^{xviii}
- Profesionálne normy pre prácu v oblasti ochrany: vykonávané humanitárnymi aktérmi a subjektmi v oblasti ľudských práv v ozbrojených konfliktoch a iných situáciách násilia, tretie vydanie (2018)^{xix}

Na zváženie pri uplatňovaní minimálnych ustanovení

V minimálnych ustanoveniach sme používali výraz „marginalizované skupiny“, ktoré by sa dali opísať aj ako skupiny so špecifickými potrebami, alebo ohrozené, zraniteľné či vylúčené. Vo všetkých prípadoch marginalizované skupiny zahŕňajú starších ľudí, deti (vrátane dospelievajúcich), osoby s telesným, zmyslovým alebo mentálnym postihnutím, osoby s postihnutím v oblasti duševného zdravia, osoby, ktoré prežili SGBV, obeť obchodovania a ľudí s ochorením HIV/AIDS alebo iným chronickým ochorením. Keď hovoríme o marginalizovaných skupinách, v rôznych kontextoch budú kľúčovými aspektmi na zváženie iné formy rozmanitosti vrátane etnickej príslušnosti a národnosti alebo ich absencie, migrácie a/alebo právneho postavenia, náboženstva, kasty, triednych, sexuálnych a rodových menšín, ako aj prienik rôznych foriem rozmanitosti a marginalizovaných skupín. Používatelia týchto minimálnych ustanovení sú preto pozvaní pozorne analyzovať situáciu a porozumieť tomu, ktorí konkrétni jednotlivci a skupiny sú v ich kontexte „marginalizovaných skupinách“, ako aj zhodnotiť svoje vlastné domnienky. V tejto publikácii používame pojem, ktorý zahŕňa všetky marginalizované skupiny: „Osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu.“

Definície

Dieťa je definované ako každá osoba mladšia ako 18 rokov. Tento vek definuje dospelosť podľa Dohovoru OSN o právach dieťaťa a vzťahuje sa na našu prácu, aj keď sa miestne zákony a zvyky líšia.

Ochrana detí sa vzťahuje na prevenciu a reakciu na zneužívanie, zanedbávanie, vykorisťovanie a násilie voči deťom.

Zdravotné postihnutie je výsledkom interakcie medzi osobami s postihnutím a prekážkami v postojoch a prostredí, ktoré bránia ich plnej a efektívnej účasti na živote spoločnosti na rovnocennej báze s ostatnými. Medzi osoby so zdravotným postihnutím patria osoby, ktoré majú dlhodobé telesné, duševné, intelektuálne alebo zmyslové postihnutia.^{xx}

Rozmanitosť predstavuje celú škálu rôznych sociálnych prostredí a identít, z ktorých sa skladajú populácie. Zahŕňa okrem iného rodovú identitu a prejav, sexuálnu orientáciu, vek, zdravotné postihnutie, HIV status, sociálno-ekonomický status, náboženstvo, vieru, národnosť a etnický pôvod (vrátane menších a skupín migrantov).

Rovnosť verus spravodlivosť

Z hľadiska rovnosti sa predpokladá, že všetci budú mať možnosť rovnakej podpory. Jednotlivci však môžu potrebovať rôzne formy podpory a prístupu, aby dosiahli rovnaký prístup k pomoci a spoločnému rozhodovaniu, ktoré ich ovplyvňuje. Prispôbením humanitárnej práce potrebám a zázemiu každého jednotlivca sa s osobami, ktorých sa to týka, zaobchádza spravodlivo.

Pohlavie sa vzťahuje na sociálne rozdiely medzi osobami rôznych rodových identít počas ich životných cyklov. Hoci sú tieto sociálne rozdiely hlboko zakorenené v každej kultúre, môžu sa časom meniť a líšia sa v rámci kultúr aj medzi nimi. Pohlavie osoby určuje úlohy, moc a zdroje pre ženy, mužov a iné identity v akejkoľvek kultúre.

Analýza pohlavia a rozmanitosti pomáha pochopiť, ako môžu byť ovplyvnené príležitosti a nerovnosť na základe pohlavia osoby alebo pohlavia, s ktorým sa osoba stotožňuje. Skúma vzťahy medzi ženami a mužmi v ich rozmanitosti – ich úlohy, zodpovednosti, prístup k zdrojom a kontrolu nad nimi a tiež obmedzenia, ktorým čelia vo vzťahu k sebe navzájom. Skúma odlišnú realitu života osoby konkrétneho veku alebo vekovej skupiny, osoby s postihnutím a iných kontextových faktorov vrátane (ale nie výlučne) sexuálnej orientácie, HIV statusu, sociálno-ekonomického statusu, náboženstva, viery, národnosti a etnického pôvodu (vrátane menších a skupín migrantov).

Začlenenie do núdzového programovania sa zameriava na výsledky analýzy spôsobu, akým sú ľudia vylúčení, na aktívnu redukciu tohto vylúčenia vytvorením prostredia, kde sú rozdiely prijímané a podporované ako silné stránky. Poskytovanie inkluzívnych služieb predstavuje poskytovanie spravodlivého prístupu k zdrojom pre všetkých. Z dlhodobého hľadiska sa začlenenie zameriava aj na uľahčenie prístupu k príležitostiam a právam pre všetkých, a to riešením, redukciou a ukončením vylúčenia, stigmy a diskriminácie.

Ochrana v rámci humanitárnej činnosti v zásade spočíva v ochrane ľudí pred ublížením. Jej cieľom je zabezpečiť rešpektovanie práv jednotlivcov a zachovanie bezpečnosti, fyzickej integrity a dôstojnosti osôb postihnutých prírodnými katastrofami alebo inými mimoriadnymi udalosťami, ozbrojeným konfliktom či inými násilnými situáciami.

Nasledujúca definícia ochrany stáleho medziagentúrneho výboru je najčastejšie prijímaná humanitárnymi subjektmi (vrátane Hnutia): „všetky aktivity zamerané na dosiahnutie plného rešpektovania práv jednotlivca v súlade s literou a duchom príslušných právnych súborov (t. j. ľudské práva, medzinárodné humanitárne právo a utečenecké právo)“.

Ochrana v humanitárnej činnosti v rámci Hnutia má vnútorné aj vonkajšie aspekty. Vnútorne sa to týka zabezpečenia toho, aby činnosť Hnutia rešpektovala a neohrozovala dôstojnosť, bezpečnosť a práva osôb. Navonok sa to týka činnosti, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby orgány a iní aktéri rešpektovali svoje povinnosti a práva jednotlivcov.

Prevenčia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

Pojem „sexuálne vykorisťovanie“ znamená akýkoľvek pokus alebo skutočné zneužitie pozície zraniteľnosti, vyššej pozície moci alebo dôvery na sexuálne účely, vrátane, ale nie výlučne, peňažného, sociálneho alebo politického profitovania zo sexuálneho vykorisťovania inej osoby.^{xxi}

Pojem „sexuálne zneužívanie“ znamená skutočné alebo hroziace fyzické zasahovanie sexuálnej povahy, či už násilím alebo za nerovných alebo donucovacích podmienok.^{xxii}

Pohlavie sa vzťahuje na fyzické a biologické rozdiely, zvyčajne medzi mužmi a ženami.

Sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN)¹

Rodovo podmienené násilie: zastrešujúci pojem pre akýkoľvek škodlivý čin, ktorý má za následok alebo môže mať za následok fyzickú, sexuálnu alebo psychickú ujmu alebo utrpenie pre ženu, muža, dievča alebo chlapca na základe ich pohlavia. Rodovo podmienené násilie je následkom rodovej nerovnosti a zneužívania moci. Rodovo

podmienené násilie zahŕňa, ale nie je obmedzené na sexuálne násilie, domáce násilie, obchodovanie s ľuďmi, nútené alebo predčasné sobáše, nútenú prostitúciu a sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie.

Sexuálne násilie: Akty sexuálnej povahy spáchané na akejkoľvek osobe násilím, pod hrozbou násilia alebo nátlakom. Nátlak môže byť spôsobený okolnosťami, ako je strach z násilia, ohrozenia, zadržavania, psychického útlaku alebo zneužívania moci. Násilie, hrozbu násilia alebo nátlak možno namieriť aj proti inej osobe. Sexuálne násilie zahŕňa aj činy sexuálnej povahy spáchané využitím donucovacieho prostredia alebo neschopnosti osoby dať skutočný súhlas. Okrem toho zahŕňa činy sexuálnej povahy, ku ktorým je osoba prinútená násilím, pod hrozbou násilia alebo nátlakom voči tejto alebo inej osobe, alebo využívaním donucovacieho prostredia alebo neschopnosti danej osoby poskytnúť skutočný súhlas. Sexuálne násilie zahŕňa činy ako znásilnenie, sexuálne otroctvo, nútená prostitúcia, nútené tehotenstvo alebo nútená sterilizácia.²

Sexuálne a rodové menšiny sú osoby, ktorých sexuálna orientácia alebo prejav, rodová identita alebo sexuálne charakteristiky sú odlišné od predpokladanej väčšiny populácie, čo sú heterosexuálni muži alebo ženy. Tento výraz zahŕňa lesbičky, gayov, bisexuálov, transrodových, intersexuálnych a queer (LGBTIQ) osoby, ako aj celý rad osôb, ktorých identita alebo praktiky nie sú zahrnuté v týchto pojmoch.

Prístup zameraný na prežívších

Prístup zameraný na prežívších vytvára podporné prostredie, v ktorom sú rešpektované práva a želania prežívších, je zaistená ich bezpečnosť a zaobchádza sa s nimi dôstojne a s úctou. Tento prístup je definovaný štyrmi hlavnými princípmi: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia.

¹ Pojem „sexuálne a rodovo podmienené násilie“ (SRPN) zodpovedá terminológii uznesenia č. 3 z roku 2015 z 32. medzinárodnej konferencie Červeného kríža a Červeného polmesiaca. Na celom svete sa používajú rôzne technické popisy vrátane rodovo podmieneného násilia (RPN), násilia páchaného na ženách a dievčatách (NPŽD) a sexuálneho násilia. SRPN sa tu používa ako zložený pojem založený na dvoch nasledujúcich pracovných definíciách používaných v rámci Červeného kríža a Červeného polmesiaca, ktoré sa prekrývajú.

² Poznámka: Aby sexuálne násilie, ako je definované vyššie, spadalo do rozsahu pôsobnosti medzinárodného humanitárneho práva, musí sa odohrávať v kontexte ozbrojeného konfliktu a musí s ním súvisieť. Poznámka: Na celom svete sa používajú rôzne technické popisy vrátane rodovo podmieneného násilia (RPN), násilia páchaného na ženách a dievčatách (NPŽD) a sexuálneho násilia. Pojem SRPN, ktorý sa tu používa, odráža uznesenie č. 3 z 32. medzinárodnej konferencie Červeného kríža a Červeného polmesiaca v roku 2015. Hoci Hnutie ešte musí vytvoriť spoločnú definíciu SRPN, toto je pracovná definícia IFRC, ktorá vychádza z Usmernenia pre integráciu intervencií zameraných na rodovo podmienené násilie do humanitárnej činnosti (IASC 2015).

Je dôležité uznať, že preživší majú právo na ponuku služieb v rámci reakcie zameranej na preživších, ale že nie všetky služby by mal poskytovať (alebo dokáže reálne poskytovať) Červený kríž a Červený polmesiac. Zatiaľ čo v niektorých kontextoch je možné služby poskytovať, Červený kríž a Červený polmesiac by sa mali zamerať na koordináciu a zabezpečenie prístupu k službám poskytovaným inými subjektmi.

Obchodovanie s ľuďmi znamená nábor, prepravu, presun, ukrývanie alebo prijatie osoby. Môže sa to uskutočniť prostredníctvom vyhrážok, použitia sily alebo iných foriem nátlaku a podvodu za účelom vykorisťovania.

Aby niekto mohol byť identifikovaný ako osoba, ktorá bola predmetom obchodovania, musia byť splnené tieto kritériá:

- Aktivita: nábor, preprava, presun, ukrývanie alebo prijímanie osôb, čo môže zahŕňať vnútroštátny alebo cezhraničný presun.
- Prostriedky: hrozba alebo použitie sily, nátlak, únos, podvod, lož, zneužitie moci alebo zraniteľnosti alebo poskytovanie platieb alebo výhod osobe, ktorá má obeť pod kontrolou.
- Účel: aktivita a prostriedky musia byť vyvinuté za účelom zneužívania. To zahŕňa vykorisťovanie osôb na prostitúciu, sexuálne vykorisťovanie, nútenú prácu, otroctvo alebo podobné praktiky a odoberanie orgánov alebo telesného tkaniva.

Aby sa naplnila definícia obchodovania s ľuďmi, ak osoba, ktorá je obeťou obchodovania nemá menej ako 18 rokov, musia byť zahrnuté aktivita, prostriedky a účel. Ak ide o deti, definícia obchodovania s ľuďmi je oveľa širšia. V prípade dieťaťa nie je potrebné, aby boli zahrnuté prostriedky, pretože deti nemôžu dať informovaný súhlas. Preto sa každé dieťa, ktoré je naverbované, prepravené alebo premiestnené na účely vykorisťovania, považuje za potenciálnu obeť, či bolo alebo nebolo donútené alebo podvedené.

**Dôstojnosť, prístup, účasť
a bezpečnosť (DPUB)**

Minimálne ustanovenia uvedené v odborných kapitolách sa týkajú štyroch oblastí záujmu, konkrétne **dôstojnosti, prístupu, účasti** a **bezpečnosti** (DPUB).

Rámec DPUB poskytuje jednoduchý, ale komplexný návod na riešenie kľúčových akcií v núdzovom programovaní Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

Zásady dôstojnosti, prístupu, účasti a bezpečnosti všetkých jednotlivcov a skupín sú súčasťou spoločných pravidiel ochrany Humanitárnej charty a Základných humanitárnych noriem.

Dôstojnosť

Uznanie toho, že všetci ľudia postihnutí mimoriadnou udalosťou majú právo na dôstojný život, je pevne zakotvené v základnom princípe ľudskosti a nevyhnutnosti humanitárneho prístupu. Okrem toho sa právo na dôstojný život odráža v ustanoveniach medzinárodného práva, ktoré zahŕňajú právo na získanie humanitárnej pomoci. Rešpektovanie dôstojnosti ohrozených osôb by malo byť základom všetkých činností núdzovej pomoci a takáto pomoc sa musí poskytovať v súlade so základným princípom nestrannosti. Ochrana dôstojnosti dotknutých osôb je základnou súčasťou humanitárnej práce a mala by byť prioritou všetkých programov reakcie na núdzové situácie.

Pre Červený kríž a Červený polmesiac predstavuje ľudská dôstojnosť úctu k životu a integrite jednotlivcov. Všetci pracovníci Červeného kríža a Červeného polmesiaca a programy reakcie na núdzové situácie by mali prispievať k zachovaniu a podpore ľudskej dôstojnosti. Opatrenia na rešpektovanie, ochranu a podporu dôstojnosti jednotlivcov v situáciách extrémnej zraniteľnosti sa neobmedzujú len na to, že s nimi jednáte s úctou. Rešpektovanie, ochrana a podpora dôstojnosti zahŕňa aj ochranu psychosociálnej pohody dotknutej populácie a zabezpečenie ich fyzického súkromia i napĺňania špecifických kultúrnych potrieb.

Uznáva sa, že pojem dôstojnosť znamená pre rôznych ľudí rôzne skutočnosti a je značne ovplyvnený kultúrnym a spoločenským kontextom. Je preto náročné určiť mieru, do akej bola dôstojnosť súčasťou reakcie a zabezpečiť zúčtovateľnosť. Efektívna integrácia ochrany, rodovej rovnosti a začlenenia (ORRZ) však vo veľkej miere súvisí s dôstojnosťou a prostredníctvom uplatňovania minimálnych ustanovení sa snažíme podporovať, hodnotiť a brať na zodpovednosť zainteresované strany v otázke zahrnutia tejto kľúčovej otázky.

Prístup

Prístup k základným a záchranným službám je založený na humanitárnom práve a práve v oblasti ľudských práv. Núdzové programy by mali ponúknuť prístup všetkým jednotlivcom a skupinám dotknutej populácie. Preto musia výberové a prioritné kritériá pre prístup k humanitárnym zariadeniam, tovarom, službám a ochrane vychádzať z analýzy rodovej rovnosti a rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že pomoc a ochranu dostanú tí najzraniteľnejší. V otázke humanitárnej pomoci a ochrany možno identifikovať štyri dimenzie dostupnosti: nediskrimináciu a fyzickú, ekonomickú alebo informačnú prístupnosť či dostupnosť.^{xxiii}

Nediskriminácia: Humanitárne zariadenia, tovary a služby sú prístupné všetkým ľuďom bez diskriminácie, najmä osobám z marginalizovaných skupín. Všetky osoby dotknuté núdzovou situáciou majú rovnaký a spravodlivý prístup.

Fyzická dostupnosť: Zariadenia, tovary a služby sú v bezpečnom fyzickom dosahu všetkých skupín obyvateľstva a prijímajú sa osobitné opatrenia na uľahčenie prístupu pre zraniteľné skupiny. Zabezpečenie fyzického prístupu znamená, že starší ľudia, deti, osoby so zdravotným postihnutím a ľudia s ochorením HIV/AIDS či inými chronickými chorobami musia mať prístup k núdzovým

programom, službám a činnostiam a môžu ich využívať rovnocenne so širšou populáciou. Takéto opatrenia môžu zahŕňať vybudovanie bezpečných priestorov na zvýšenie ochrany pre ľudí, ktorí zažili násilie, alebo uľahčenie prístupu osobám so zdravotným postihnutím pomocou rámp, širších dverí atď.

Ekonická alebo cenová dostupnosť: V prípade poplatkov musia byť služby cenovo dostupné všetkým vrátane sociálne znevýhodnených skupín. Spravodlivý prístup vyžaduje, aby chudobnejšie domácnosti neboli neúmerne zaťažované výdavkami v porovnaní s ekonomicky zvýhodnenými domácnosťami.

Dostupnosť informácií: Mechanizmy spätnej väzby a informačné služby komunity musia byť dostupné pre všetkých a mali by vychádzať z hodnotenia informačných potrieb a mapovania komunikačných kanálov, pričom by sa mala zabezpečiť analýza rodovej rovnosti a rozmanitosti. Komunikačné kanály zahŕňajú komunitné stretnutia, telefónne linky alebo nástenky so schránkami na podnety. Informácie o pomoci musia byť dostupné vo všetkých relevantných jazykoch a mali by byť dostupné na platforme, ako napríklad SMS, televízia, sociálne médiá alebo rádio, prostredníctvom ktorej je možné rýchlo osloviť veľké množstvo ľudí. Informácie je potrebné poskytovať v rôznych formátoch, napríklad vo formáte zvuku, obraze, posunkovej reči, Braillovhého písma, obrázkov a ľahko čitateľných formátov, aby k nim mali osoby s rôznymi typmi postihnutia prístup.

Okrem informácií o aktuálnej núdzovej situácii musia dostupné informácie zahŕňať ochranné inštitúcie vrátane tých, ktoré sa špecializujú na konkrétne odborné oblasti starostlivosti o osoby so zdravotným postihnutím, ženy, deti a mladistvých, a tiež uvádzať, kde nahlásiť násilie. Musia byť sprístupnené informácie o právach dotknutých osôb a o mechanizmoch spätnej väzby, ako sú horúce linky, textové správy, informačné pulty a schránky na sťažnosti.

Účasť

Účasť predstavuje plné, rovnaké a zmysluplné zapojenie všetkých členov komunity do procesov rozhodovania a aktivít, ktoré ovplyvňujú ich životy. Úroveň účasti rôznych ľudí bude závisieť od ich prístupu, od toho, ako ich táto skúsenosť obohacuje a či v procese niečo získajú. V mnohých spoločnostiach tradičné nastavenie aj dnes vylučuje ženy, deti, osoby so zdravotným postihnutím a marginalizované skupiny z rozhodovania a činností v rámci reakcie na katastrofy a pri obnove.

Účasť na záchranárskej práci je základnou súčasťou práva ľudí na dôstojný život potvrdeného v Kódexe správania Medzinárodného Červeného kríža a Červeného polmesiaca a mimovládnych organizácií pri odstraňovaní následkov katastrof.^{xxiv}

Nevyhnutným krokom na zabezpečenie plnej účasti môže byť, že jednotlivci alebo skupiny si vytvoria svoje vlastné združenia, ktoré budú spoločne riadiť reakcie komunity a partnerov na núdzové situácie. Skúsenosti ukazujú, že rovnováha v zastúpení pohlaví a zapojenie dospelých, ako aj ľudí z marginalizovaných skupín, ako sú osoby so zdravotným postihnutím, do tímov hodnotenia a reakcie prispieva k inkluzívnemu a ochrannému programovaniu.

Potreba prispôbiť a zlepšiť náš prístup k angažovanosti a zodpovednosti komunity je tiež spôsobená výrazne sa meniacim humanitárnym prostredím. Lepší prístup k mobilným telefónom, internetu a sociálnym médiám mení spôsob, akým ľudia komunikujú. Prostredníctvom nových technológií môžu miestne komunity organizovať svoju vlastnú reakciu a efektívnejšie ako kedykoľvek predtým sa zapájať spoločne medzi sebou, s vládami, médiami a pomocnými organizáciami. Táto nová prepojenosť tiež umožňuje komunitám požadovať väčšiu transparentnosť a účasť.

Účasť je jednou z deviatich základných humanitárnych noriem.

Bezpečnosť

V rámci dotknutých komunit majú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a prostredia rôzne potreby v súvislosti so svojou fyzickou a psychickou bezpečnosťou. Monitorovanie bezpečnosti lokalít a činností projektov s priamou účasťou rôznych skupín je nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby poskytovaná pomoc zodpovedala rovnocenným spôsobom potrebám a záujmom každého.

Hodnotenie bezpečnosti z hľadiska pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a rozmanitosti si vyžaduje pravidelné monitorovanie vo všetkých sektoroch. Vždy by sme mali maximalizovať pozitívny vplyv sektorových programov na bezpečnosť ľudí.

Tu sa venujeme trom dimenziám bezpečnosti každého sektoru: bezpečnostným problémom špecifickým pre daný sektor; prevencii a reakcii na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrane detí; a systémom vnútornej ochrany.

1. Bezpečnostné otázky pre tento sektor

V každom sektore existujú špecifické oblasti súvisiace s bezpečnosťou, napríklad že sú distribučné miesta bezpečné; sporáky, palivo a vybavenie sú bezpečné; hygienické zariadenia majú vnútorné zámky; na WC a kúpaliskách a v ich okolí je osvetlenie; chodníky, trasy a zariadenia spĺňajú normy dostupnosti, aby sa zabezpečil bezpečný prístup pre osoby s obmedzenou pohyblivosťou a zrakovým postihnutím atď.

2. Prevencia a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

SRPN je následkom rodovej nerovnosti a zneužívaním moci. Podkopáva bezpečnosť, dôstojnosť a celkový zdravotný stav ľudí, ktorí ho zažívajú. Hoci SRPN môže zasiahnuť kohokoľvek, niektoré skupiny, ako sú ženy, dospievajúce dievčatá, deti bez sprievodu a odlúčené deti, sexuálne a rodové menšiny, ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím a chlapci sú obzvlášť ohrozené. Budovanie väčšieho povedomia a porozumenia SRPN v rámci Červeného kríža a Červeného polmesiaca je rozhodujúcim prvým krokom k zvýšeniu počtu a kvality preventívnych a reakčných iniciatív. Pri poskytovaní pomoci musíme prijímať konkrétne opatrenia, aby sme znížili dané riziko a reagovali na SRPN. Tieto normy sú navrhnuté tak, aby chránili obeť a znížili riziko SRPN prostredníctvom implementácie stratégií zmierňovania a reakcie vo všetkých sektoroch.

V núdzových situáciách patria medzi najzraniteľnejšie práve deti, najmä ak sú bez sprievodu alebo odlúčené. Za ochranu detí je pri všetkých prácach, ktoré robíme, zodpovedný celý personál. Keď dieťa dostane akúkoľvek pomoc alebo službu (napríklad lekársku alebo právnu), rodič alebo opatrovník musí dať súhlas v mene dieťaťa.

Násilie páchané na deťoch je definované ako „všetky formy fyzického alebo duševného násillia, zranenia a zneužívania, zanedbávanie alebo nedbanlivé zaobchádzanie, zlé zaobchádzanie alebo vykorisťovanie vrátane sexuálneho zneužívania“. To zahŕňa vykorisťovanie, obchodovanie s ľuďmi a predčasné sobáše detí.^{xxv}

3. Systémy vnútornej ochrany

Všetci zamestnanci a dobrovoľníci Červeného kríža a Červeného polmesiaca musia podpísať a byť informovaní o **kódexe správania** a správať sa spôsobom, ktorý zodpovedá jeho ustanoveniam.

Musíme konať tak, aby sme zabezpečili, že všetci zamestnanci a dobrovoľníci Červeného kríža a Červeného polmesiaca spĺňajú očakávania Kódexu správania a uplatňujú program, ktorý rešpektuje práva a dôstojnosť jednotlivcov. Sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (SVZ) humanitárnymi aktérmi predstavuje zlyhanie ochrany a porušuje všeobecne uznávané medzinárodné právne normy a štandardy. Keď prispievame k ochrane postihnutých populácií, musíme implementovať normy a nástroje na predchádzanie a eradikáciu SVZ zločinov. **Existuje nulová tolerancia sexuálneho vykorisťovania a zneužívania**, ako sa uvádza v **politike sekretariátu IFRC o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (2018)**.^{xxvi}

Rovnako ako musia naši vlastní zamestnanci a dobrovoľníci poskytovať ochranu pred SVZ, všetci zamestnanci a dobrovoľníci Červeného kríža a Červeného polmesiaca si musia byť vedomí ustanovení **IFRC o ochrane detí**^{xxvii} a musia byť v tejto otázke informovaní. V roku 2013 IFRC spustila politiku ochrany detí, aby poskytla rámec na zabezpečenie ochrany detí (t. j. osôb do 18 rokov) pred každou formou zneužívania a vykorisťovania vo všetkých operáciách, aktivitách a programoch IFRC. V roku 2015 IFRC spustila online školiaci program o tejto politike a všetkým zamestnancom sa odporúča absolvovať školenie prostredníctvom vzdelávacej platformy. Akčný plán^{xxviii} usmerňuje implementáciu politiky ochrany detí a širšiu integráciu do programovania.

Podľa **Zásad ochrany oznamovateľov IFRC** má IFRC prístup nulovej tolerancie voči akejkoľvek forme odvetných opatrení voči osobe, ktorá buď nahlási dôvodné podozrenie z porušenia interných pravidiel IFRC, alebo spolupracuje na procese auditu alebo vyšetrovania. **Smernice IFRC proti obťažovaniu** poskytujú návod, ako analyzovať, nahlásiť a vyriešiť incident obťažovania.

Ochrana, rod, začlenenie
a zákon o katastrofách

Zavedenie správnych zákonov a postupov môže položiť základ pre účinnú reakciu na núdzové situácie a zabezpečiť, aby sa do programovania a systémov manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) zahrnula dôstojnosť, prístup, účasť a bezpečnosť osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Hoci právo nemusí byť poprednou témou v rámci núdzového programovania, môže zohrávať kľúčovú úlohu, a preto je dôležité mať povedomie a chápať podpornú úlohu, ktorú môže zohrávať.

IFRC a národné spoločnosti majú medzinárodne uznávaný mandát ovplyvňovať a podporovať verejné orgány pri vytváraní najmodernejších právnych predpisov, politik a postupov súvisiacich s katastrofami v záujme tých najzraniteľnejších osôb, ako sa uvádza v niekoľkých ustanoveniach Medzinárodnej konferencie Červeného kríža a Červeného polmesiaca.³

Hoci väčšina krajín premietla svoje medzinárodné záväzky týkajúce sa rovnosti a spravodlivosti do národných ústav alebo listiny práv, tieto záväzky sa často nepremietajú do systémov manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM). Výskum preukázal, že národné zákony a politiky týkajúce sa katastrof, ktoré zahŕňajú ustanovenia o ženách a marginalizovaných skupinách, sú často ambicióznymi vyhláseniami bez konkrétnych implementačných mechanizmov. Majú tiež tendenciu zameriavať sa na dôležitosť riešenia potrieb týchto skupín, ale bez zabezpečenia ich aktívnej účasti na rozhodovacích procesoch. Okrem toho, ak tieto skupiny nie sú primerane a zmysluplne zahrnuté do všetkých aspektov manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) od znižovania rizika až po núdzovú reakciu a obnovu, potom je pre komunity ťažké stať sa skutočne odolnými voči katastrofám.

IFRC, národné spoločnosti a ich kľúčoví partneri vypracovali kľúčové odporúčania s cieľom zabezpečiť, aby právne rámce manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) boli rodovo citlivé, ochranné a inkluzívne.⁴ Medzi kľúčové odporúčania vyplývajúce z tejto práce patria, okrem iných, aj tieto:

- Zabezpečiť, aby legislatíva, politiky a postupy súvisiace s katastrofami **boli citlivé na rod a rozmanitosť a aby odrážali medzinárodné humanitárne normy.**

³ Pozri napríklad uznesenie č. 6 o „Posilnení právnych rámcov pre reakciu na katastrofy, znižovanie rizika a prvú pomoc“ z 32. medzinárodnej konferencie v roku 2015 a uznesenie č. 7 o „Posilňovaní normatívnych rámcov a riešení regulačných prekážok týkajúcich sa zmierňovania následkov katastrof, reakcie a obnovy“ z medzinárodnej konferencie v roku 2011.

⁴ Dosiahlo sa to prostredníctvom rôznych iniciatív vrátane právneho kontrolného zoznamu a znižovania rizika katastrof či série publikácií o „Účinnom práve a politike rodovej rovnosti a ochrane pred sexuálnym a rodovo podmieneným násilím pri katastrofách“ vrátane globálnej štúdie a prípadovej štúdie krajín Nepál, Zimbabwe a Ekvádor.

- Zabezpečiť, aby sa vypracovali pohotovostné plány pre prípad katastrofy, **aby sa zachovala kontinuita ochranných služieb počas katastrof** vrátane služieb pre tých, ktorí prežili SRPN a obeť obchodovania s ľuďmi.
- **Systémy manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) by sa mali primerane integrovať a koordinovať s existujúcimi rámcami pre rodovú rovnosť**, začlenenie zdravotného postihnutia, **SRPN a ochranu detí** v rámci pripravenosti, znižovania rizika, reakcie a obnovy – čo môže byť nariadené zákonom.
- Zabezpečiť, aby príslušné **ústavné ustanovenia a/alebo medzinárodné záväzky týkajúce sa rovnosti a nediskriminácie** boli primerane zohľadnené a začlenené do právnych predpisov, politik a postupov týkajúcich sa katastrof.
- **Nariadiť minimálne demograficky proporcionálne zastúpenie** a podľa potreby prideliť jasne zodpovednosti a úlohy vo všetkých riadiacich orgánoch systému manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) a riadiacich výboroch od národnej až po miestnu úroveň. Povinnú účasť budú tiež musieť sprevádzať procedurálne a/alebo praktické riešenia.
- **Posilniť odolnosť „normálnych“ zákonov, systémov a inštitúcií voči katastrofám** vrátane **poskytovania primeraných informácií a financovania** zdravotných, psychosociálnych, právnych a ochranných služieb.
- Vyčleniť primerané **zdroje na riešenie rovnosti, spravodlivého prístupu a nediskriminácie** v rámci manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) na národnej a miestnej úrovni.

Tieto odporúčania sú zamerané na príslušných zákonodarcov a tvorcov politik a sú určené aj pre odborníkov v oblasti manažmentu riadenia rizík súvisiacich s katastrofami (DRM) a humanitárnych aktérov. Štyri oblasti zamerania načrtnuté v prístupe DPUB poskytujú užitočný rámec, ktorý možno aplikovať na akúkoľvek legislatívu, politiku alebo postup súvisiaci s katastrofou, aby sa zaisťoval inkluzívny rámec riadenia rizík súvisiacich s katastrofami, ktorý sa primerane postará a zapojí a všetkých ľudí. **xxix**

Minimálne ustanovenia

Zdravotná starostlivosť v núdzových situáciách

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne na základe ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospelávajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.⁵

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- K dispozícii sú oddelené konzultačné miestnosti a toalety, a ak si to kontext vyžaduje, oddelené vchody a čakárne pre ženy a mužov a pre ľudí, ktorí sa identifikujú ako iné pohlavie, aby sa zabezpečilo maximálne súkromie a dôstojnosť. Zohľadňujú sa potreby sexuálnych a rodových menšín.
- Osoby s obmedzenou mobilitou môžu používať toaletu v súkromí a dôstojne. Riešenia zahŕňajú prístupové rampy, široké dvere, madlá, dostatočný priestor vo vnútri toalety, sedenie pre latríny a umelé osvetlenie. Dvere sú zvnútra vybavené lištou alebo podobným zariadením, ktorým môže užívateľ zatvoriť a uzamknúť dvere.
- Zdravotnícke služby a zariadenia sú kultúrne vhodné pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia.
- Pacienti majú možnosť prístupu k zdravotníckemu personálu svojho preferovaného pohlavia.

⁵ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

- Zdravotné služby vrátane konzultácií, konzultačných miestností, informácií o pacientoch a dokumentácie garantujú súkromie a dôvernosť.
- Vyšetrenia a liečba sa vykonávajú so slobodným, predchádzajúcim a informovaným súhlasom pacienta. Ak je pacientom dieťa, informovaný súhlas možno vyžiadať od dieťaťa alebo od opatrovateľa dieťaťa v závislosti od veku dieťaťa a jeho úrovne vyspelosti.
- V situácii, keď existujú obavy týkajúce sa rodiča alebo opatrovateľa dieťaťa, sa odporúča poradiť sa s odborníkmi na ochranu detí, ktorí vám odporúčia najlepší postup.
- Ak dieťa bez sprievodu alebo odlúčené dieťa potrebuje kritickú zdravotnú starostlivosť, ale nemá uznaného zákonného zástupcu, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti musí rozhodnúť o liečbe po konzultácii s dieťaťom a príslušnými miestnymi orgánmi ochrany.
- Ak je pacient dospelávajúci, zdravotnícky personál, vrátane administratívneho personálu, by mal vo väčšine prípadov zvážiť utajenie osobných zdravotných informácií tohto pacienta pred jeho rodičmi alebo opatrovateľmi. Je to dôležité pri poskytovaní služieb sexuálneho a reprodukčného zdravia a reakcii na SRPN. Ak pre pacienta alebo iné osoby existuje riziko ublíženia, môže byť potrebné dôvernosť zrušiť.
- Všetci zdravotnícki pracovníci sú ochotní osvojiť si a zaviesť prístup zameraný na prežívajúcich u všetkých pacientov, ktorí prídu na ich kliniku.
- Všetci zdravotnícki pracovníci a pracovníci prvej línie núdzovej reakcie sú vyškolení v poskytovaní psychologickej prvej pomoci.
- Tímy sú vyškolené v holistickom manažmente menštruačnej hygieny^{xxx} a hľadajú kultúrne adekvátne rady od dievčat, dospelávajúcich a dospelých žien^{xxxi}. Súčasťou školenia by mal byť aj manažment hygieny pre tehotné ženy.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do zdravotníckych aktivít sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace zdravotné potreby a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k zdravotníckym službám a zariadeniam, a prijímú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru.

- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k zdravotníckym službám a zariadeniam, sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorít.*
- Hodnotenie zdravia, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Zdravotnícke služby a zdravotnícke zariadenia sú dostupné v takom čase, na takých miestach a s takým primeraným počtom a zložením personálu podľa pohlavia a rozmanitosti, ktoré zabezpečia spravodlivý prístup osobám všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.
- Tlmočníci rôznych rodových identít, vrátane tlmočníkov posunkovej reči v adekvátnej posunkovej reči, ktorú jednotlivec vyžaduje, sú k dispozícii tým, ktorí ich potrebujú. Tlmočníci absolvovali školenie v oblasti etiky a o ich úlohe a zodpovednosti pri práci so zraniteľnými ľuďmi.
- Berúc do úvahy citlivé otázky, oslovujte sexuálne a rodové menšiny, ktoré možno podstupujú riziko absencie prístupu k špecifickým službám pre mužov alebo ženy.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, postihnutia a prostredia majú prístup k dôverným a kultúrne primeraným službám reprodukčného zdravia.
- Ľudia s ochorením na HIV/AIDS dostávajú alebo sú odporúčaní na (pokračujúcu) starostlivosť a liečbu. To platí rovnako pre každú osobu s neprenosným ochorením, ako je napríklad cukrovka, hypertenzia a srdcové choroby a pre osoby s mentálnym postihnutím.
- Dotknutá komunita dostane zdravotné informácie a je informovaná o svojich nárokoch na dostupné služby zdravotnej starostlivosti. Informácie o starostlivosti po násilí (znásilnenie, fyzické napadnutie, pokusy o samovraždu atď.) a prístupe k službám sú rozšírené do komunity. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie), posunkovú reč a ľahko čitateľné formáty v zdravotných strediskách a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.

- Zdravotnícke zariadenie spĺňa normy služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti sú vyškolení v „minimálnom počiatocnom balíku služieb“ (MPBS) pre reprodukčné zdravie (RZ) v krízových situáciách. MPBS definuje služby ako: zníženie úmrtnosti matiek a novorodencov; predchádzanie a reakcia na SRPN; zníženie prenosu HIV a plánovanie komplexných služieb RZ. To zahŕňa: funkčné odporúčania, školenie kľúčových zamestnancov o klinickom manažmente v prípadoch znásilnenia, vývoj základného protokolu i poskytovanie súprav na postexpozičnú profylaxiu (PEP), antibiotiká na prevenciu a liečbu sexuálne prenosných infekcií (STI), tetanový toxoid/tetanový imunoglobulín, vakcínu proti hepatitíde B a núdzovú antikoncepciu (ak je to legálne a vhodné).
- Zdravotnícky personál je oboznámený so štandardnými operačnými postupmi v danej krajine (SOP) a postupmi odporúčaní pre prípady SRPN, ochranu detí a ďalšie kľúčové riziká ochrany, napríklad v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi, ktoré vyvinula ochranná skupina alebo podskupina. Všetci zdravotnícki pracovníci by mali tieto postupy dodržiavať. Poskytovatelia služieb na zoznamoch odporúčaní by mali byť pred finalizáciou zoznamov preverení z hľadiska ľahkého prístupu, dostupnosti, nákladov a kvality poskytovania služieb, počtu vyškoleného personálu rôznych pohlaví a uplatňovania prístupu zameraného na preživších.
- Informácie o postupoch odporúčaní sú šírené, pravidelne aktualizované a ľahko dostupné pre všetky rodové identity, vekové kategórie, postihnutia a prostredia.
- Ľudia s novonadobudnutými poruchami, ako aj osoby s existujúcim postihnutím v dotknutej komunite majú prístup k rehabilitačným službám a asistenčným pomôckam a zariadeniam, ktoré pomáhajú znižovať invalidizujúce dopady zranení a porúch.
- Ľudia postihnutí krízou vrátane sexuálnych a rodových menšín, osôb so zdravotným postihnutím, detí a starších ľudí, majú prístup k službám duševného zdravia, ktoré zabraňujú alebo obmedzujú chorobné stavy duševného zdravia súvisiace s krízou a už existujúce duševné choroby a s tým spojené zhoršené fungovanie.
- Osoby akejkolvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na zdravotných aktivitách a programoch a využívať ich.

- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými zdravotnými potrebami, obavami a prioritami s cieľom formovania dizajnu všetkých zdravotníckych služieb. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie rovnakého rodu o identite s príslušnými facilitátormi rodovej identity a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi pre identitu rovnakého rodu.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Zavedenie mechanizmov spätnej väzby, ako sú prieskumy spokojnosti po poskytnutí lekárskej starostlivosti. Musia byť k dispozícii aj dôverné mechanizmy na hlásenie možných prípadov násilia.
- Výbory pre zdravie komunity alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadi sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi zdravotnými potrebami rôznych rodových identít.
- Zdravotná výchova k manažmentu menštruačnej hygieny je poskytovaná v spolupráci s dotknutými osobami v rôznych lokalitách vrátane škôl.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelievajúcich alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

- Do zamestnania sa prijíma a školí zdravotnícky personál rôznych rodových identít. Tam, kde je to náročné, konzultujte komunitu o vhodných opatreniach, ktoré treba podniknúť na najatie a vyškolenie nedostatočne zastúpeného pohlavia (rodov), vrátane napríklad zavedenia špeciálnych opatrení na vytvorenie vhodných podmienok (ubytovanie) pre ženy.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a zázemia posúďte bezpečnosť a dostupnosť zdravotníckych zariadení a distribučných miest, vrátane bezpečného cestovania do/z nich, nákladov, jazykových, kultúrnych a/alebo fyzických prekážok prístupu k službám, najmä pre marginalizované skupiny vrátane starších ľudí, detí a osôb so zdravotným postihnutím.
- V spolupráci s miestnymi ženskými združeniami a sieťami na ochranu detí zmapujte a zhodnoťte miestny kontext. Budte ostražití a ak je to možné, riešte škodlivé praktiky, ako sú predčasné a nútené sobáše a mrzačenie ženských pohlavných orgánov (FGM).
- Na zmiernenie bezpečnostných rizík sa osvedčilo zabezpečenie primeraného osvetlenia v zdravotníckych zariadeniach a ich okolí, vrátane polných nemocníc a kliník Červeného kríža a Červeného polmesiaca, oddelené konzultačné miestnosti, prístup na toalety podľa rodovej identity osoby a v prípade potreby aj oddelené čakárne a vchody.
- Násilie je zahrnuté v rámci zdravotného triedenia a dohľadu. To zahŕňa kontrolu prítomnosti modrín, zlomených kostí, tržných rán, úzkostných problémov, strachu, konzumácie alkoholu, sexuálne prenosných infekcií, známkov sebapoškodzovania atď.

Prevenia a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

- V zdravotníckom sektore identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhňte tak, aby sponchybovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania, výstavby a riadenia zdravotníckych zariadení a služieb.

- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násilia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s rizikovými skupinami pri definovaní bezpečných lokalít pre zdravotnícke zariadenia a súvisiace činnosti
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je VSH, ochrana, útulok a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
  - vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospelých a deti,⁶ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
  - zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.⁷
- Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí zdravotníckemu personálu oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu zdravotníckych tímov pri zmierňovaní týchto rizík.

⁶ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018).

⁷ Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v sektore zdravotníctva absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
- Všetci zdravotnícki pracovníci rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčania pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do zdravotnej reakcie majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.
- Ak je zdravotnícky personál zo zákona povinný hlásiť prípady sexuálneho násillia polícii/úradom, mal by požiadať o radu poradcov pre oblasť SRPN, aby sa zabezpečilo rešpektovanie princípov prístupu zameraného na preživších.
- Preživší SRPN sú podporovaní pri vyhľadávaní klinickej starostlivosti, sú na ňu odporúčaní a majú prístup k psychosociálnej a inej nevyhnutnej podpore, vrátane právneho poradenstva, ak ich Červený kríž a Červený polmesiac nemôžu poskytnúť sami. Takáto podpora môže zahŕňať fyzické sprevádzanie preživších alebo zabezpečenie ich bezpečnej dopravy na miesto poskytovania služby.
- Ak sa zaznamenávajú údaje o sexuálnom a fyzickom násillí, uchováva sa iba počet incidentov, druh násillia (napríklad sexuálne, fyzické) a údaje o preživších rozdelené podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia. Neuchovávajú sa žiadne identifikačné údaje o preživších. Tieto informácie by sa mali uchovávať na dôvernom mieste a mali by byť prístupné iba hlavnému zberateľovi údajov/koordinátorovi projektu.
- Pri riešení SRPN páchanom na dieťaťi je vhodnejšie mať k dispozícii pracovníkov rôznych rodových identít, ktorí sú vyškolení v oblasti ochrany detí a techník rozhovorov špecificky prispôsobených pre deti. Osoba, ktorá bude viesť rozhovory, sa určí v závislosti od pohlavia a preferencií dieťaťa.

- Uskutočňujte stretnutia s miestnymi zdravotníckymi inštitúciami, orgánmi činnými v trestnom konaní, právnu pomocou a súdnymi inštitúciami prijímajúcimi sťažnosti na SRPN, obchodovanie s ľuďmi a sťažnosti na ochranu detí, aby ste sa dozvedeli o ich metódach a schopnosti reagovať. Zavádzajte postupy a materiály MISP a PEP súprav a tam, kde tieto postupy a súpravy nie sú známe, sa ponúknite školenie. Preživších odkážujte na tieto služby na základe zistení o kapacite služieb a ak je ich reakcia v súlade s medzinárodnými minimálnymi štandardmi.
- Členovia výboru pre zdravie a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík, ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Správy o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú prítomné v konzultačných miestnostiach a v zdravotníckych osvetových aktivitách, napríklad formou rozhovoru s pacientmi alebo správ na plagátoch, šírenia odkazov vo vzdelávacích zariadeniach, v spolupráci so školskými zdravotnými sestrami, ktoré môžu byť prvým kontaktom pre preživších. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupu k starostlivosti etickým, bezpečným, dôverným a nediskriminačným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém sa nespolieha len na písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zvaží sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na sťažnosti sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.

- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na zdravotnú starostlivosť, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí sa spoliehajú na pomoc iných pri prístupe k zdravotníckym službám a zariadeniam (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí⁸ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.⁹

⁸ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi.

⁹ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Potravinová bezpečnosť

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (detí, dospievajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.¹⁰

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Stravovacie služby a distribučné zariadenia sú kultúrne vhodné pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, vrátane detí a osôb so špeciálnymi výživovými požiadavkami, ako sú tehotné a dojčiacie ženy či osoby s HIV/AIDS alebo chronickými chorobami. To zahŕňa zohľadnenie potravinových obmedzení, požiadaviek a rôznych tabu v rámci dotknutej komunity.
- Proces distribúcie je organizovaný tak, aby ľudia mohli bezpečne a dôstojne stáť v rade, čakať, prijímať a odnášať jedlo z distribučných miest. Pre starších ľudí a osoby so zdravotným postihnutím a ich opatrovateľov sú k dispozícii jasne označené prioritné pasáže s oddychovou zónou a prístupom k toaletám.
- Zabezpečte, aby distribučný proces zohľadňoval potreby dôstojnosti a bezpečnosti tehotných a dojčiacich žien, žien s deťmi, domácností na čele s deťmi a detí bez sprievodu či odlúčených detí.

¹⁰ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019). Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

- Domácnosti majú prístup ku kultúrne vhodnému a bezpečnému kuchynskému náčinu, palivu, bezpečnej, čistej vode a hygienickým materiálom.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do aktivít potravinovej bezpečnosti sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace potreby potravinovej bezpečnosti a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Normy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia pri prístupe k aktivitám potravinovej bezpečnosti (napríklad distribúcia, školenie, hotovosť alebo jedlo za prácu, vytváranie príjmu z činnosti) a prijímajú opatrenia s cieľom nápravy.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k distribúcii potravín a aktivitám potravinovej bezpečnosti (napríklad jedlo za prácu, potravinové lístky) sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup k nim budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Hodnotenie potravinovej bezpečnosti, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Distribučné miesta sú umiestnené, navrhnuté a prispôsobené tak, aby k nim mal prístup každý, najmä tehotné a dojčiacie ženy, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím. Je potrebné vziať do úvahy prístup a bezpečnosť detí a domácností na čele s deťmi.
- Zavedú sa osobitné opatrenia, ktoré umožňujú alternatívne poskytovanie potravinovej pomoci ľuďom, ktorí nemôžu navštevovať distribučné miesta alebo prepravovať potraviny pre svoj vek, zrakové, intelektuálne alebo fyzické postihnutie

alebo bezpečnostné potreby (ako sú domácnosti na čele s deťmi, deti bez sprievodu a odlúčené deti, migranti s cestovnými obmedzeniami alebo bez povolenia, alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ktorým hrozí riziko zadržania, ak cestujú do distribučného miesta).

- Ľudia, ktorí si sami nedokážu pripraviť jedlo alebo sa najesť, majú prístup k vyškoleným opatrovateľom, podpornému personálu alebo dobrovoľníkom, ktorí pripravujú vhodné jedlo a v prípade potreby ho osobe aj podajú. V situáciách, kde sú ženy a dievčatá výlučne alebo primárne zodpovedné za prípravu jedla, sú slobodní dospelí muži a chlapci bez sprievodu identifikovaní a dostávajú podporu učiť sa pripravovať jedlo.
- Dotknutá komunita je informovaná o distribúcii, distribučných miestach a svojich právach z hľadiska potravinovej pomoci. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídleneckých táboroch/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnúť a pôvodu.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na aktivitách a programoch potravinovej bezpečnosti a využívať ich.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými nutričnými potrebami, obavami a prioritami s cieľom formovania dizajnu všetkých aktivít a projektov potravinovej bezpečnosti. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými facilitátormi rodovej identity, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi pre identitu rovnakého rodu.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.

- Výbory pre potravinovú bezpečnosť komunity alebo ich ekvivalent majú mať vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadi sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami potravinovej bezpečnosti rôznych rodových identít.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelujúcich alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s distribúciou potravín.
- Distribučné miesta sú bezpečné a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď ich navštevujú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - distribúcia počas denného svetla
  - osvetlenie v blízkosti distribučných miest
  - bezprostredná blízkosť distribučných miest k ubytovacím zariadeniam
  - jasne označené a prístupné cesty do a z distribučných miest
  - funkcie prístupnosti na distribučných miestach a prístupových cestách/cestách k distribučným miestam pre osoby so zdravotným postihnutím

- kontrola davu
- distribučné tímy so zastúpením rôznych rodových identít
- distribučné balíčky, ktoré sú určené len pre dospelé ženy a dospelávajúce dievčatá, by im mali distribuovať ženské pracovníčky alebo dobrovoľníčky.
- Zavedenie špecifických procesov na distribúciu mladistvým, tehotným a dojčiacim ženám, deťom bez sprievodu, odlúčeným deťom a domácnostiam pod vedením žien a detí. To zahŕňa:
  - distribuovaný tovar je balený v takej váhe, akú sú schopné nosiť ženy a deti.
  - priestory a aktivity pripravené na starostlivosť o deti, kým rodičia čakajú v rade.
- Kachle, palivo a zariadenia používané na prípravu jedla spĺňajú hygienické a bezpečnostné normy.
- Navrhnu a vyberú sa komoditné a hotovostné intervencie, ktoré minimalizujú možné negatívne dopady (napríklad spôsoby presunu zodpovedajú požiadavkám potravinových položiek, potravinové pridelové lístky sa pridelujú bez diskriminácie alebo sa so súhlasom vedúcich predstaviteľov komunity a s plným vysvetlením a transparentnosťou, dávajú sa ženám, dievčatám a chlapcom zaradeným do školských stravovacích programov).

Prevenca a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

- Identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím v oblasti potravinovej bezpečnosti a distribúcie. V spolupráci s komunitou akcie navrhnete tak, aby spochybnili tieto normy, keďže môžu prispieť k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN (napríklad úlohy súvisiace s poľnohospodárstvom/dobytkom, obmedzeným prístupom k pôde a palivom na varenie).
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, plánovania a riadenia distribučných miest a služieb potravinovej bezpečnosti.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násilia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí

- konzultácie s rizikovými skupinami pri určovaní bezpečných lokalít pre potravinovú distribúciu a súvisiace činnosti
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami pre oblasti ako je VSH, ochrana, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
  - vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospelých a deti,¹¹ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
  - zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.¹²
  - Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu potravinovej bezpečnosti oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytlí im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov potravinovej bezpečnosti pri zmierňovaní týchto rizík.
  - Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v rámci programovania potravinovej bezpečnosti absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.

¹¹ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018).

¹² Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Všetci pracovníci v oblasti potravinovej bezpečnosti rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do reakcie potravinovej bezpečnosti majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré im odhalia, že boli obeť násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.
- Členovia výboru pre potravinovú bezpečnosť a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém zameraných na zmierňovanie rizík, ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informácie o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je obchodovanie s ľuďmi, sú zahrnuté do aktivít komunity počas distribúcie jedla a ako súčasť školských stravovacích programov, napríklad rozhovor alebo plagáty v miestach, kde sa tvoria rady na jedlo, či aktivity s deťmi a mládežou. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným, dôverným a nediskriminačným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväží sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti

- materiál určený na podanie sťažností sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
- uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na prídel potravín, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí závisia od pomoci iných pri prístupe k potravinovej distribúcii (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí¹³ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.¹⁴

¹³ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi.

¹⁴ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Voda, sanitácia a hygiena (VSH)

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospelávajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.¹⁵

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Zariadenia VSH zabezpečujú maximálne súkromie a dôstojnosť. To zahŕňa:
  - osoby majú prístup k toaletám podľa svojej rodovej identity
  - pre osoby rôzneho pohlavia s obmedzenou mobilitou sú prístupné oddelené latríny
  - uzamykateľné latríny a umývadlá/sprchy
  - vytvorenie oddelených a prispôbených súkromných priestorov pre ľudí, ktorí čelia ďalším prekážkam v prístupe (napríklad na umožnenie výmeny a prania oblečenia).
  - osoby s obmedzenou mobilitou môžu používať toaletu v súkromí a dôstojne. Riešenia zahŕňajú prístupové rampy, široké dvere, madlá, dostatočný priestor vo vnútri toalety, sedenie pre latríny a umelé osvetlenie. Dvere sú zvnútra vybavené lištou alebo podobným zariadením, ktorým ich môže užívateľ sám zatvoriť a uzamknúť

¹⁵ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019)

- deliace priečky na ochranu súkromia a/alebo z kultúrnych dôvodov. O prijateľnej vzdialenosti medzi dámskymi a pánskymi toaletami sa poradte s komunitou
- oddelené zariadenia pre opatrovateľov určené na pomoc deťom s ich potrebami pri kúpaní a toalete. Otvor alebo okno na dverách by malo byť v hornej časti ako ochranné opatrenie proti zneužívaniu detí.
- Kultúrne adekvátne hygienické potreby a spodná bielizeň sú citlivým spôsobom distribuované ženám a dievčatám v reprodukčnom veku. To zahŕňa:
  - distribúciu prostredníctvom ženských skupín
  - distribúciu priamo po škole alebo na iných miestach, kde sú dievčatá spolu
  - vhodné zariadenia na likvidáciu alebo starostlivosť (umývanie/pranie a sušenie). Vopred zabalené potreby určené na distribúciu sú čisté a neotvorené
  - poskytovanie spodnej bielizne určenej na opakované pranie tam, kde boli testované a nájdené dobré riešenia, na zmiernenie dopadu na životné prostredie a pre odpad menšieho rozsahu
  - poskytovanie súprav dôstojnosti na zvládnutie menštruačnej hygieny
  - ukážka používania potrieb menštruačnej hygieny
  - vzdelávanie a zvyšovanie povedomia o menštruačnej hygiene pre ženy a dievčatá, sexuálne a rodové menšiny, ako aj mužov a chlapcov (môže sa to uskutočniť oddelene, ak to kontext vyžaduje)
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do aktivít VSH sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace zdravotné potreby a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k aktivitám VSH, a prijímajú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru.

- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k aktivitám VSH sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Hodnotenie kontextu VSH, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Vodné a hygienické zariadenia sú umiestnené, navrhnuté a prispôsobené tak, aby ich mohli bezpečne používať a pristupovať k nim všetci, najmä starší ľudia, deti a osoby so zdravotným postihnutím.
- Veľkosť a objem nádob na vodu je vhodný pre ženy, deti, starších ľudí a iné osoby s obmedzenou silou alebo mobilitou.
- Je potrebné hľadať inovatívne riešenia, ktoré odstránia bariéry pri získavaní vody, ako sú kontajnery, ktoré možno rolovať namiesto nosenia atď.
- Hygienické potreby sa distribuujú jednotlivcom, nie domácnostiam. Počas distribúcie nájdite vhodné spôsoby, ako osloviť ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím, ženy a dievčatá, ktoré čelia kultúrnym a spoločenským obmedzeniam prístupu k distribúcii, napríklad dospievajúce dievčatá. Všímajte si známky domáceho násillia, domáceho otroctva alebo iných foriem SRPN.
- Dotknutá komunita je informovaná o svojich právach z hľadiska pomoci týkajúcej sa VSH. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídleneckých táborech/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na aktivitách a programoch týkajúcich sa VSH a využívať ich.
- Konzultujte osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, aby sa identifikovali rizikové hygienické postupy a podmienky, ako aj ich potreby, obavy a priority. Zhromaždené informácie sa používajú pri navrhovaní a obnove všetkých zariadení a služieb týkajúcich sa VSH. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými facilitátormi rodovej identity, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi pre identitu rovnakého rodu.
- Ženy a dospelávajúce dievčatá, vrátane žien a dievčat so zdravotným postihnutím a z menšinových skupín, sú konzultované v súvislosti s normami v ich komunite a osobnými preferenciami a praktikami v oblasti VSH. To zahŕňa:
  - postupy pri osobnej hygiene a hygiene detí
  - zodpovednosť za odber a skladovanie vody a likvidáciu odpadu
  - systémy likvidácie a nakladania s tuhým odpadom na podporu menštruačnej hygieny
  - správa a údržba zariadení typu VSH.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu majú rovnaké príležitosti naučiť sa, ako prevádzkovať a udržiavať vodnú a hygienickú infraštruktúru.
- Výbory pre vodu a hygienu komunity alebo ich ekvivalent majú mať vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadi sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít ktoré sa týkajú VSH.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú

identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelých ľudí alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiace ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:

- príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
- zabezpečenie prístupných miest a priestorov
- ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
- tlmočníci príslušnej znakovéj reči
- zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
- poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.
- Zvažujte spoluprácu medzi organizáciami pracujúcimi v oblasti VSH, ženskými skupinami, fórami pre dospelajúce dievčatá a chlapcov a tými venujúcimi sa otázke živobytia, čím sa prepoja programy a príležitosti na dlhodobú podporu dotknutým komunitám.
- Zabezpečte šírenie vzdelávania v otázke menštruačnej hygieny v spolupráci s členmi komunity. To zahŕňa obhajovanie štruktúry a/alebo monitorovania dostupných služieb menštruačnej hygieny a prístupu k nim.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s oblasťou VSH.
- Miesta s VSH sú bezpečné a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď ich navštevujú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - zariadenia sú bezpečné, s primeraným súkromím, vnútornými zámkami, osvetlením v zariadeniach a okolo nich, ľahko dostupné a v tesnej blízkosti ubytovania

- latríny a kúpacie zariadenia sú oddelené a individuálne pre ženy a mužov, pričom sa posudzujú potreby iných rodových identít, aby sa zaistila bezpečnosť a dostupnosť
- miesta s vodou sú umiestnené tak, aby ľudia nemuseli absolvovať neprimerané vzdialenosti alebo stúpania a sú umiestnené v oblastiach, ktoré komunita považuje za bezpečné. Ako je uvedené v príručke Sphere, žiadna domácnosť by nemala byť vzdialená viac ako 500 metrov od zdroja s vodou
- hygienické potreby distribuuje tím, ktorý je vyvážený podľa pohlavia a rozmanitosti
- distribúcie sa uskutočňujú počas denného svetla a na miestach, kde ženy a dievčatá uvádzajú, že sa cítia bezpečne pri ceste tam aj späť.

Prevenia a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

- V sektore VSH identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhnete tak, aby sponchýbňovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania a riadenia zariadení a služieb typu VSH.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násilia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s dotknutou komunitou s cieľom zabezpečiť, aby sa zariadenia typu VSH a súvisiace aktivity nachádzali v oblastiach, ktoré ženy, dievčatá, chlapci, muži a jednotlivci z rôznych skupín považujú za bezpečné
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je zdravie, ochrana, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí

- vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospievajúcich a deti,¹⁶ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
- vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
- zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.¹⁷
- Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu pre VSH oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pre VSH pri zmierňovaní týchto rizík.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v rámci programovania VSH absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
- Všetci pracovníci v oblasti VSH rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do reakcie v oblasti VSH majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násillného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.

¹⁶ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018).

¹⁷ Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Členovia výboru pre VSH a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík, ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informácie o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú zahrnuté v aktivitách komunity, napríklad počas distribúcie nepotravinárskych výrobkov súvisiacich s VSH, formou rozhovorov a/alebo plagátov pri distribučných miestach. Tieto informácie sa zdieľajú v školách, kde sa stavajú alebo rekonštruujú zariadenia VSH alebo kde sa poskytujú intervencie na zvýšenie povedomia týkajúce sa VSH. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným, dôverným a nediskriminačným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväží sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na podanie sťažností sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.

- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na služby v oblasti VSH, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí sa spoliehajú na pomoc iných pri prístupe k službám a zariadeniam VSH (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí¹⁸ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.¹⁹

¹⁸ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

¹⁹ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Útulok

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospelávajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.²⁰

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Usporiadanie daného priestoru, dizajn a usporiadanie domácnosti a kolektívneho priestrešku poskytujú maximálne súkromie, bezpečnosť a dôstojnosť pre všetkých obyvateľov.
- Plánovanie osídlenia a dizajn priestreškov sú kultúrne adekvátne pre všetkých obyvateľov, vrátane starších ľudí, ľudí so zdravotným postihnutím a menšinových skupín.
- Zabezpečte, aby štruktúry priestreškov a verejné zariadenia poskytovali primerané súkromie ženám a dievčatám, ktoré môžu potrebovať využiť priestor na výmenu potrieb menštruačnej hygieny. To zahŕňa primerané osvetlenie, diskrétnu priečku a dvere so zámkami (na vnútornej strane).
- Zahrňte priestory a aktivity poskytujúce priestor pre smútenie, modlitbu, meditáciu a obrady bez uprednostňovania jedného náboženstva alebo viery pred ostatnými.
- Vhodné materiály na vnútorné rozdelenie priestorov sú poskytované jednotlivým domácnostiam podľa ich zloženia, aby umožnili bezpečné a vhodné oddelenie a súkromie medzi pohlaviami, pre rôzne vekové skupiny a pre osoby so zdravotným

²⁰ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

postihnutím. To môže zahŕňať vytvorenie oddelených súkromných priestorov pre osoby so zdravotným postihnutím (napríklad na umožnenie súkromia pre osobnú asistenciu poskytovanú opatrovateľom/podporujúcou osobou), aby sa chránila dôstojnosť osoby.

- V kolektívnych prístreškoch zostávajú rodiny alebo rizikové skupiny, ako sú jednotlivé ženy a deti bez sprievodu či odlúčené deti so svojimi vlastnými skupinami, a poskytujú sa potreby na kontrolu osobných a domácich priestorov, aby sa zabezpečilo súkromie a bezpečnosť.
- Vo všetkých typoch prístreškov zohľadňuje veľkosť a dispozícia domu súdržnosť rodiny, a preto sú väčšie rodiny primerane ubytované a majú dostatok krytého priestoru na zabezpečenie dôstojného ubytovania. Je tak možné uspokojivo vykonávať základné činnosti v domácnosti a podľa potreby vykonávať činnosti na podporu živobytia.
- Dizajn prístrešku je prijateľný pre dotknutú populáciu a poskytuje dostatočný tepelný komfort, čerstvý vzduch a ochranu pred podnebíom pre zabezpečenie ich dôstojnosti, zdravia, bezpečnosti a pohody.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do aktivít súvisiacich s ubytovaním sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace potreby v oblasti ubytovania a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k službám a zariadeniam ubytovania, a prijímajú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k ubytovaniu sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Ľudia bez pôdy, ako napríklad obyvatelia slumov alebo iných neformálnych osád, sú identifikovaní a zahrnutí do výberu a uprednostňovaní v otázke poskytnutia prístrešia. Do úvahy sa berú aj ľudia bezdomovia alebo ľudia, ktorí žijú na ulici, vrátane detí a mladistvých.

- Hodnotenie ubytovania, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Zmapujte zákon o bývaní a politiku týkajúcu sa toho, kto môže byť vlastníkom pôdy, ako sa pôda odovzdáva medzi generáciami, ako vzniká vlastníctvo po vysídlení a návrate, ako sa riešia spory o pôdu a či sú postupy riešenia sporov dostupné pre všetkých. Riešte práva ľudí bez štátnej príslušnosti, ktorí možno nemôžu byť vlastníkami pozemkov.
- Technická podpora a následné opatrenia sa poskytujú osobám vystaveným väčšiemu riziku diskriminácie, ako sú domácnosti na čele so ženami a deťmi, starší ľudia, sexuálne a rodové menšiny, osoby bez štátnej príslušnosti, migranti, deti bez sprievodu, odlúčené deti a osoby so zdravotným postihnutím, aby sa udržiavali, opravovali a modernizovali ich prístrešky.
- Pri plánovaní pre prípady núdzových situácií a celkovom plánovaní tábora sa berú do úvahy univerzálne princípy navrhovania.
  - Všetky útulky a infraštruktúra sú navrhnuté alebo prispôsobené tak, aby k nim mohli fyzicky prístupovať všetci, najmä starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím. To zahŕňa:
    - vyhýbajte sa schodom alebo zmenám úrovně v blízkosti východov a poskytnite zábradlia pre všetky schodiská a rampy
    - pridajte priestor na prízemí v blízkosti východov alebo pozdĺž prístupových trás pre obyvateľov s problémami s chôdzou alebo zrakom
    - nájdite prístupné útulky v blízkosti služieb tábora a s ľahkým prístupom k východom do tábora
    - služby tábora sú prístupné osobám s obmedzenou mobilitou a informácie sa poskytujú v prístupných formátoch
    - vnútorný dizajn umožňuje primeraný prístup k zariadeniam a priestorom určeným na varenie, umývanie a spanie.
- Dotknutá komunita je informovaná o svojich právach z hľadiska pomoci týkajúcej sa ubytovania. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídlených táboroch/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.

- Všetci zamestnanci zapojení do aktivít v sektore ubytovania by si mali byť vedomí regulačných prekážok v otázkach prístreškov a osád v kontexte katastrof a mali by rozumieť miestnemu systému bývania, pôdy a vlastníckych práv krajiny, kde pracujú. Takéto znalosti sú nevyhnutné pre efektívnu a spravodlivú implementáciu programov útulkov a na zabezpečenie toho, aby boli uspokojené potreby útulkov pre tých najzraniteľnejších. Na plánovanie reakcie po katastrofe používajte v maximálnej možnej miere pokyny IFRC „Rapid Tenure Assessment Guidelines“.
- V prípadoch, keď došlo k poškodeniu, zničeniu, prevzatíu alebo použitiu vzdelávacích zariadení na iné účely ako vzdelávanie, preskúmajte opatrenia na obnovenie prístupu alebo minimalizáciu narušenia vzdelávania.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na aktivitách a programoch týkajúcich sa ubytovania a využívať ich.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými potrebami ubytovania, obavami a prioritami s cieľom formovania dizajnu všetkých zdravotníckych služieb. Tieto informácie slúžia na plánovanie všetkých zariadení, služieb a aktivít útulku. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými facilitátormi rodovej identity, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi pre identitu rovnakého rodu.
- Komunity sa zapájajú do výstavby prístreškov, aby čerpali z miestnych kapacít na budovanie infraštruktúry.
- O kvalite a usporiadaní prístrešku, ako aj o pohotovostnom plánovaní osídlenia sa rozhoduje spoločne s podporou rôznych skupín. Prioritou by mali byť názory tých skupín alebo jednotlivcov, ktorí zvyčajne musia tráviť viac času v útulkoch (napríklad ženy, domácnosť na čele so ženami, starší ľudia, deti a osoby so zdravotným postihnutím) a ktorí môžu útulok využívať na svoje živobytie.
- Organizujte skupinové diskusie o miestnych aspektoch užívania a bývania, otázkach týkajúcich sa pôdy a vlastníckych práv a o tom, ako môžu byť dotknuté osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu.

Útulok

- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Výbory pre útulky komunity alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadia sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít ktoré sa týkajú ubytovania.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospievajúcich alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.
- Osoby všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu majú rovnaké príležitosti na zapojenie sa do všetkých aspektov aktivít v útulkoch. Tam, kde je to náročné, konzultujte komunitu o vhodných opatreniach, ktoré treba podniknúť na najatie a vyškolenie nedostatočne zastúpeného pohlavia (rodov), vrátane napríklad zavedenia špeciálnych opatrení na vytvorenie vhodných podmienok (ubytovanie) pre ženy.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s bezpečnosťou ubytovania.
- Plánovanie a dizajn osídlenia je založený na analýze bezpečnostných rizík pre zraniteľné skupiny obyvateľstva, ako sú deti vrátane detí bez sprievodu a odlúčených detí, osoby so zdravotným postihnutím, ženy a dievčatá, sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny.
- Útulok je bezpečný a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď tam bývajú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - útulky sú bezpečné, s vnútornými zámkami, osvetlením v spoločných priestoroch a okolo nich vrátane latrín a kúpeľní
  - osvetlenie vstupných miest do útulku
  - vyššie okná, cez ktoré sa nedá pozeráť dovnútra
  - latríny a kúpacie zariadenia sú oddelené a individuálne pre ženy a mužov, pričom sa posudzujú potreby iných rodových identít, aby sa zaistila bezpečnosť
  - útulky sú umiestnené tam, kde sa ľudia cítia bezpečne, napríklad v tesnej blízkosti ubytovania, pričom starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím sa nachádzajú najbližšie k dobre osvetleným priestorom (napríklad v blízkosti priestorov s jedlom a zariadení s VSH). Sprchy by mali ideálne byť v samostatných kabínkach, aby sa zabezpečilo súkromie a bezpečnosť pre všetkých vrátane sexuálnych a rodových menšín.
  - sú zavedené systémy na riešenie preplnenosti
  - zabezpečený prístup k bezpečnému palivovému drevu alebo iným domácim zdrojom energie
  - zákaz alkoholu a nelegálnych látok v rámci skupinových útulkov
  - zabezpečte, aby sa všetci návštevníci museli prihlásiť a odhlásiť.
- Pri výbere lokalít dočasného a trvalého útulku získajte porozumenie zaužívaného vzorca využívania pôdy, napríklad aby ste sa vyhli akémukoľvek riziku konfliktov medzi sídlacimi verzus kočovnými populáciami.
- Vytvorte kódex správania pre obyvateľov útulku s cieľom podporiť spolužitie a znížiť riziko násillia. Komunity by sa mali dohodnúť na kľúčových bodoch v správaní, aby sa vyhli násilliu a konfliktným situáciám medzi sebou.

Prevenca a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násillie (SRPN) a ochrana detí

- V sektore útulkov identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhnete tak, aby spochybňovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania, výstavby a riadenia akéhokoľvek typu ubytovania vrátane evakuačných centier, útulkov a služieb.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násillia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s rizikovými skupinami pri určovaní bezpečných lokalít pre útulky a súvisiace činnosti
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v otázkach ako je zdravie, ochrana, VSH s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
  - vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospievajúcich a deti,²¹ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
  - zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.²²

²¹ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018)

²² Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Pri pridelení materiálov pre útulky a pri výstavbe útlukov sa uprednostňujú aktivity zamerané na znižovanie rizika SRPN a na ochranu detí. To zahŕňa:
  - zhodu s normami podľa Sphere pre priestor a hustotu
  - poskytnutie dočasného ubytovania pre osoby ohrozené SRPN
  - vyberte pre útulok taký materiál, ktorý zabráni ľuďom vonku, aby mohli pozorovať, či je prístrešok obsadený.
- Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčania) pre preživších, ktorí personálu útulku oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pre útulky pri zmiernovaní týchto rizík.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v sektore útlukov absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
- Všetci pracovníci v oblasti útlukov rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčania pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do práce v útlukoch majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.
- Členovia výboru pre útulky a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmiernovanie rizík, ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informácie o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú zahrnuté v podporných aktivitách komunity, napríklad formou rozhovorov alebo plagátov a pri registračných alebo spoločných priestoroch. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným a dôverným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevenia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväžia sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na sťažnosti sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na útulok, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí sa spoliehajú na pomoc iných pri prístupe k službám a zariadeniam útulkov (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.

- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí²³ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.²⁴

²³ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

²⁴ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Živobytie

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospievajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.²⁵

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Programy v oblasti živobytia sú kultúrne vhodné a dostupné pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. To zahŕňa:
  - rešpektovanie požiadaviek na tradičné oblečenie
  - ponuka na alternatívne, dostupné a inkluzívne možnosti živobytia, najmä s prihliadnutím na dostupnosť možností pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vziať do úvahy neplatenú prácu, ktorú zvyčajne vykonávajú ženy a dievčatá, a potrebu zorganizovať starostlivosť o deti, aby sa mohli zúčastňovať na aktivitách v oblasti živobytia.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do aktivít týkajúcich sa živobytia sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace zdravotné potreby a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Standardy humanitarnej inklúzie ADCAP 2018).

²⁵ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k aktivitám v oblasti živobytia, a prijímú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru. Tie môžu okrem iného zahŕňať:
  - diskriminačné komunitné normy a praktiky súvisiace so živobytím, ako je prístup a vlastníctvo produktívnych aktív (pôda, úver atď.)
  - diskriminačné vnútroštátne zákony týkajúce sa živobytia, ako sú pracovné povolenia, prístup k úverom atď.
  - rodové normy, ktoré z určitých druhov práce vylučujú ženy, mužov, osoby inej rodovej identity, špecifické sociálne alebo etnické skupiny
  - diskriminácia na pracovisku na základe pohlavia, veku, postihnutia, etnickej príslušnosti, viery a iných faktorov.
- Programy živobytia sú navrhnuté alebo prispôbené tak, aby každý bez ohľadu na rodovú identitu, vek, postihnutie a zázemie mal prístup k primeraným aktivitám, ktoré prinášajú príjem.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre účasť v aktivitách týkajúcich sa živobytia sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Hodnotenie živobytia, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Možnosti zaobstarania živobytia by mali byť založené na dôkladnom posúdení potrieb v komunite vrátane hodnotenia potrieb a schopnosť osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia.
- O dostupnosti, načasovaní, umiestnení a zložení personálu zariadení súvisiacich so živobytím sa rozhoduje spolu s dotknutými komunitami, aby sa zabezpečil spravodlivý prístup osobám všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu.

- Programy živobytia nezahŕňajú dodatočné výdavky, ako je nákladná doprava pre osoby so zdravotným postihnutím, na prístup k činnostiam, ktoré im prinášajú príjem.
- Formálne a neformálne miestne politiky a nariadenia týkajúce sa prístupu k rodovej rovnosti a rozmanitosti či vlastníctva aktív a aktivít súvisiacich so životím boli analyzované a zohľadnené pri písaní návrhov a implementácii programu.
- Dotknutá komunita je informovaná o svojich právach z hľadiska pomoci týkajúcej sa živobytia. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídleneckých táboroch/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na aktivitách a programoch týkajúcich sa živobytia a využívať ich.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými potrebami živobytia, obavami a prioritami. Tieto informácie sa používajú pri navrhovaní a zavádzaní všetkých aktivít a projektov týkajúcich sa živobytia. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými facilitátormi rodovej identity, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi pre identitu rovnakého rodu.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Zariadenia a programy súvisiace so životím sú navrhnuté tak, aby posilnili účasť ľudí, ktorí čelia fyzickým prekážkam (osoby so zdravotným postihnutím, starší ľudia, väzni, ľudia s chronickými chorobami) alebo sociálnym, kultúrnym, náboženským a/alebo právnym prekážkam (hlavy domácností, vdovy), , preživší SRPN, dievčatá

a chlapci bez sprievodu, sexuálne a rodové menšiny, ľudia s HIV/AIDS, migranti, osoby so zdravotným postihnutím, utečenci a osoby bez štátnej príslušnosti).

- Výbory pre živobytie komunity alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadi sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít ktoré sa týkajú živobytia.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelujúcich alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s bezpečnosťou týkajúcou sa živobytia.
- Miesta súvisiace so živobytím sú bezpečné a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď ich navštevujú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - bezpečnosť pri cestovaní do/z práce (obzvlášť relevantné pre nelegálnych migrantov a/alebo utečencov a žiadateľov o azyl, ktorí môžu byť vystavení zvýšenému riziku zatknutia a zadržania počas cestovania)

- poskytnutie starostlivosti o deti
- v prípade potreby majú vedúci a školitelia rovnakú rodovú identitu
- miesto a čas práce alebo školenia.
- Navrhňte konkrétne aktivity vytvárajúce príjem pre ženy, dospievajúce dievčatá, osoby so zdravotným postihnutím a sexuálne a rodové menšiny s cieľom posilniť a podporiť ich ekonomickú nezávislosť, čo môže zvýšiť ich schopnosť opustiť vykorisťujúce kontexty (napríklad výmena sexu za peniaze, bývanie, jedlo alebo vzdelanie).
- Analyzujte sociálnu dynamiku pred spustením programu živobytia, aby sa zabránilo riziku ďalšieho násillia, ako je nárast domáceho násillia.
- Zabezpečte, aby deti chodili do školy a neboli zneužívané na prácu. Prepojte to s hotovostným programom, najmä pre domácnosti na čele s deťmi.

Prevenca a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násillie (SRPN) a ochrana detí

- V sektore živobytia identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhňte tak, aby spochybňovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Zvýšte povedomie o právach, aby sa zabezpečilo, že ženy, dievčatá, osoby so zdravotným postihnutím a iné marginalizované skupiny budú mať prístup a kontrolu nad svojim príjmom získaným prostredníctvom živobytia. Vyžiadajte si súhlas od rodinných príslušníkov a opatrovateľov, aby ste pomohli predchádzať domácejmu násilliu a zaviedli systémy spätnej väzby, ak je niekto zneužívaný rodinou alebo inými členmi komunity.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania a riadenia aktivít zameraných na živobytie a získanie príjmu.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násillia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN

- koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je zdravie, ochrana, hotovosť, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
  - vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospelujúcich a deti,²⁶ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
  - zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Vykonávajte analýzy trhu v partnerstve s osobami ohrozenými SRPN, aby sa identifikovali výhodné, dostupné a dobré činnosti v oblasti živobytia.
  - Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.²⁷
  - Zabezpečte, aby akékoľvek živobytie zahŕňajúce deti a dospelujúcich splňali miestne zákony, neboli nebezpečné a nevykorisťovali.
  - Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu pre oblasť živobytia oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pre oblasť živobytia pri zmierňovaní týchto rizík.
  - Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v rámci programov živobytia absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.

²⁶ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018)

²⁷ Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Všetci pracovníci v oblasti živobytia rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do práce v oblasti živobytia majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.
- Členovia výboru pre živobytie a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík, ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informácie o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú zahrnuté v podporných aktivitách komunity, napríklad formou rozhovorov alebo plagátov a pri priestoroch súvisiacich so živobytím alebo školením. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným a dôverným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväžia sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na podanie sťažností sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty.
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.

- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na živobytie, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí závisia od pomoci iných pri prístupe k aktivitám súvisiacim so živobytím (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí²⁸ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.²⁹

²⁸ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

²⁹ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Nepotravinové položky (NPP)

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospievajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.³⁰

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Nepotravinové položky vrátane hygienických súprav, odevov a kuchynských súprav, sú z kultúrneho hľadiska vhodné a riešia špecifické potreby osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia.
- Kultúrne adekvátne materiály a spodná bielizeň menštruačnej hygieny sú citlivým spôsobom distribuované ženám a dievčatám v reprodukčnom veku. Okrem iného to môže zahŕňať:
  - distribúciu prostredníctvom ženských skupín
  - distribúciu priamo po škole alebo na iných miestach, kde sú dievčatá spolu
  - poskytnutie vhodných zariadení na likvidáciu alebo starostlivosť (umývanie/pranie a sušenie)
  - distribúcia ženám a dievčatám so zdravotným postihnutím je zabezpečená s ohľadom na ich dôstojnosť

²⁵ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

- poskytované potreby umožňujú samostatnú seba-obsluhu žien a dievčat so zdravotným postihnutím.
- Proces distribúcie je organizovaný tak, aby ľudia mohli dôstojne stáť v rade, čakať, prijímať a odnášať NPP z distribučných miest.
- Všetky dotknuté osoby majú prístup k dostatočnej výmene oblečenia, aby bola zabezpečená ich tepelná pohodlie, dôstojnosť, zdravie a pohoda. V niektorých krajinách a komunitách to musí zahŕňať burky, hidžáby a iné kultúrne špecifické oblečenie.
- Do plánovania projektu budú zahrnuté špecifické, inkluzívne opatrenia na identifikáciu a prekonanie prekážok (vrátane fyzických, postojových, ekonomických, informačných, právnych, kultúrnych alebo náboženských bariér) v prístupe k NPP pre osoby so zdravotným postihnutím, starších ľudí a menšiny.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do distribúcie NPP sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace potreby NPP a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k distribúcii NPP, a prijímajú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k NPP sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Posúdenie pomoci, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.

NFI

Nepotravinové položky (NPP)

NFI

Nepotravinové položky (NPP)

- Distribučné body sú navrhnuté alebo prispôsobené tak, aby ich mohol využívať každý bez ohľadu na rodovú identitu, vek, postihnutie a zázemie.
- Dotknutá komunita je informovaná o svojich právach v oblasti distribúcie NPP. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídleleckých táboroch/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.
- Nárokové a pridelové lístky domácností sa vydávajú na meno všetkých hlavných predstaviteľov domácností všetkých rodových identít, vrátane domácností na čele s deťmi, a nezávisia od migračného statusu, národnosti alebo ich absencie.
- Sú zavedené osobitné opatrenia, ktoré umožňujú alternatívnu pomoc pri distribúcii NPP ľuďom, ktorí nemôžu navštevovať distribučné miesta alebo prepravovať potraviny z dôvodu prekážok pre osoby so zdravotným postihnutím v ich prostredí alebo z dôvodu potrieb bezpečnosti (napríklad domácnosti na čele s deťmi, migranti a utečenci).
- Osoby akejkolvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na distribúcii NPP a využívať ju.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými potrebami, obavami a prioritami s cieľom vytvorenia plánu a obsahu distribúcie NPP a miery spotreby. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými prostredníkmi, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia, vrátane jazykových menšín. Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.

- Výbory komunity pre NPP alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadia sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít ktoré sa týkajú NPP.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelých ľudí alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s bezpečnosťou týkajúcou sa distribúcie NPP.
- Distribúcie NPP sú bezpečné a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď ich navštevujú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - distribúcia počas denného svetla
  - osvetlenie v blízkosti distribučných miest
  - bezprostredná blízkosť distribučných miest k ubytovacím zariadeniam

- jasne označené a prístupné cesty do a z distribučných miest
- kontrola davu
- funkcie prístupnosti na distribučných miestach a prístupových cestách/cestách k distribučným miestam pre osoby so zdravotným postihnutím
- distribučné tímy so zastúpením rôznych rodových identít.
- Plánovanie distribúcie, aby sa zabezpečilo, že deti nebudú oddelené od svojich rodín.
- Osoby z marginalizovaných skupín, ako sú osoby so zdravotným postihnutím a osoby, ktoré prežili SRPN, deti bez sprievodu a odlúčené deti a migranti, môžu potrebovať ďalšie NPP, ktoré im pomôžu zaistiť bezpečnosť.

Prevenca a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násillie (SRPN) a ochrana detí

- Identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím v oblasti plánovania a distribúcie NPP. V spolupráci s komunitou akcie navrhňte tak, aby sponchybovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania a riadenia distribučných miest NPP.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násillia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menších a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s rizikovými skupinami pri určovaní bezpečných lokalít pre distribúciu NPP a súvisiace činnosti
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je zdravie, ochrana, VSH, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
  - vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospievajúcich a detí,³¹ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím

³¹ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018)

- vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
- zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.³²
- Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu pre NPP oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytlí im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pri zmierňovaní týchto rizík.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v rámci distribúcie NPP absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
- Všetci pracovníci rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do práce v oblasti NPP majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násillného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.
- Členovia výboru pre NPP a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík ako je obchodovanie s ľuďmi.

NFI

Nepotravinové položky (NPP)

³² Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Informačné oznamy o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú súčasťou aktivít komunity počas distribúcie NPP, napríklad rozhovory s dospelými v distribučných radoch a aktivity s deťmi a mládežou, kým čakajú na svojich rodičov. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným a dôverným spôsobom.

Systémy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväžia sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na sťažnosti sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na NPP, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.
- Skupiny a jednotlivci, ktorí závisia od pomoci iných pri prístupe k distribúcii NPP (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným

postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.

- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí³³ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.³⁵

33 Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

34 Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Hotovostné intervencie (HI)

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospelávajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.³⁵

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Hotovostné intervencie (HI) sú kultúrne vhodné pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia.
- Schopnosti osôb so zdravotným postihnutím v komunite boli posúdené a vzaté do úvahy pri bezpodmienečných alebo podmienených HI, najmä v rámci aktivít zahŕňajúcich hotovosť za prácu alebo komunitnú prácu.
- Podmienené HI sú založené na analýze rôznych príspevkov na živobytie a aktivít ľudí rôznych rodových identít v komunite. Okrem toho sú zavedené programové prístupy, ktoré umožňujú ľuďom získať živobytie za úlohy, ktoré by boli často „neplatené“ (t. j. neplatená práca žien, ktoré sa starajú o svoje rodiny alebo sa starajú o záhradky, kde sa pestuje zelenina).
- Identifikujú sa rôzne prínosy vrátane fyzickej práce a podporných úloh, pričom ženám a mužom so zdravotným postihnutím sa ponúkajú viaceré alternatívy.

³⁵ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

- Analyzujte, či sú na miestnych trhoch dostupné súpravy dôstojnosti (menštručné vložky a inkontinenčné vložky), súpravy na bezpečný pôrod alebo iné osobné veci, ktoré sú dôležité pre dôstojnosť (ale nie sú vždy uprednostňované v rozpočtoch domácností), a ak nie, ponúkajte ich v naturáliách (NPP) ako distribúciu spolu s hotovostnou zložkou.
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do distribúcie HI sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace potreby príjmu a na to, ako citlivo komunikovať s osobami s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sú identifikované obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, veku, postihnúť a pôvodu v prístupe k doručovacím mechanizmom (napríklad bankomatové karty, bankové účty, technológia mobilných telefónov, priama distribúcia, papierové alebo elektronické poukážky), a poskytnú sa cieľné stratégie na zvýšenie prístupu k týmto prenosovým mechanizmom.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k HI sa uistite, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. Ak sú podmienené HI určené na podporu živobytia, výberové kritériá a proces registrácie príjemcov zahŕňajú iniciatívy, v rámci ktorých môžu byť (a sú) registrované ako priami príjemcovia osoby všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnúť a pôvodu. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorít.*
- Posúdenie HI, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnúť a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám.
- Fyzický a zmyslový prístup osôb so zdravotným postihnutím k predajcom, trhom a distribučným miestam sa posúdi a zohľadní.

- Poukážky pre domácnosti alebo lístky na dávky v hotovosti sa vydávajú na meno hlavného zástupcu domácnosti, ktorým môže byť muž, žena alebo osoba, ktorá sa identifikuje ako osoba s nebinárnou rodovou identitou. Spolupracujte s poskytovateľmi finančných služieb, ktorí majú sociálny mandát a poskytujú komunitné vzdelávanie o bankovníctve, rozpočtovaní a iných aspektoch finančnej gramotnosti.
- Zabezpečte, aby boli distribučné miesta a miestne trhoviská vzdialené do piatich kilometrov od domova príjemcu, a aby boli distribučné miesta prispôsobené alebo navrhnuté tak, aby k nim mal prístup každý, najmä osoby s fyzickým, zmyslovým a mentálnym postihnutím, negramotní a starší ľudia.
- Osobám so zdravotným postihnutím, ktoré môžu potrebovať pomoc, sa poskytuje pomoc s prinášaním materiálov z distribučných miest a trhovísk.
- Dotknutá komunita je informovaná o svojich právach v oblasti prístupu k HI. Tieto informácie sú vo veľkej miere šírené v prístupných formátoch, ktoré môžu zahŕňať Braillovo písmo, vizuálne formáty (napríklad obrázky alebo plagáty, použitie väčšieho písma), príslušné jazyky, zvukové formáty (napríklad rádiové vysielanie) a ľahko čitateľné formáty v distribučných bodoch, vysídleneckých táboroch/úkrytoch a na všetkých miestach, kde sa zhromažďujú osoby všetkých rodových identít, každého veku, postihnutia a pôvodu.
- Technické usmernenia a materiály na zapojenie komunity sú dostupné v príslušných jazykoch a v obrázkovom formáte. Zabezpečte, aby spoločnosti poskytujúce mobilné telefóny vydávali informácie o hotovostných prevodoch v miestnych jazykoch a používali adekvátne abecedy, aby informácie mohli dostávať osoby všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnutia a prostredia.
- Mechanizmy doručovania hotovostných prevodov, vrátane mechanizmov priamej distribúcie založenej na bankomate, telefónnej distribúcie a mechanizmov doručovania papierových alebo elektronických poukážok, sú kultúrne vhodné pre daný kontext, využívajú technológiu, ktorú môžu osoby so zdravotným postihnutím používať nezávisle, a vykonáva sa analýza relevantných sociálnych inkluzívnych trhových mechanizmov.
- Pri HI sa analyzujú miestne a tradičné rodové roly a zabezpečuje výber sa najrelevantnejších mechanizmov doručovania hotovostných prevodov (bankové účty, technológia mobilných telefónov, priama distribúcia, papierové alebo elektronické poukážky atď.). Konkrétne identifikujte, kto, vrátane mužov a žien so zdravotným postihnutím, nemá prístup k týmto mechanizmom doručovania (napríklad ženy na miestach, kde zvyčajne nemajú bankové účty), s cieľom vyvinúť stratégie, ktoré umožnia a uľahčia prístup k HI (napríklad poskytovateľom finančných služieb pri poskytovaní najvhodnejšej podpory pre tento typ príjemcov, poskytovaní

pomoci pri registrácii bankového účtu alebo distribúcii mobilných telefónov, zvyšovaní povedomia o tom, ako tieto mechanizmy doručovania fungujú).

- Analyzujte potreby tehotných, dojčiacich žien a matiek detí do dvoch rokov. Preskúmajte možnosti poskytovania poukážok na prístup k zdravotníckym službám na bezpečný pôrod, očkovanie detí a podporu počas prvých tisíc dní života dieťaťa.
- V prípade potreby zvážte poskytnutie bezpodmienečnej pomoci. Zvážte napríklad distribúciu hotovosti, poukážok alebo potravín starším ľuďom a osobám so zdravotným postihnutím, ktoré sa nemôžu podieľať na práci výmenou za hotovosť alebo stravu v prípade pracovnej činnosti bez ohľadu na opatrenia pre jej sprístupnenie.
- Osoby akejkoľvek rodovej identity, veku, zdravotného postihnutia a pôvodu budú dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu.

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na HI a využívať ich.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými potrebami, obavami a prioritami (spoločne s analýzou dostupných modalít miestneho trhu) s cieľom formovania plánu pre všetky HI. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými prostredníkmi, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi. Ak sa pre jednu skupinu ľudí, väčšinou s jednou rodovou identitou, používa podmienený hotovostný prístup (napríklad na opravu rybárskych lodí, čo je typická možnosť obživy pre mužov), poskytnite aj podmienený hotovostný program, ktorý sa zameriava aj na iné skupiny ako priamych príjemcov (napríklad obnova živobytia pre ženy záhradníčky).
- Výbory hodnotenia a reakcie majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Výbory komunity pre HI alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadi sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít ktoré sa týkajú hotovosti.

- Zapojte osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia do rozhodovania o prístupe k distribučným bodom, bezpečnostných otázkach vyplývajúcich z ciest na trhoviská a z nich a pri výbere činností súvisiacich s projektmi podmieneného prevodu hotovosti.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysluplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospelých ľudí alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiacie ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s bezpečnosťou HI.
- Miesto distribúcie hotovosti a miesto jej minútia (trhovisko, zdravotné stredisko atď.) sú bezpečné a osoby bez ohľadu na pohlavie, vek, postihnutie a zázemie sa v prístupe k nim cítia bezpečne. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - miesto výplaty peňazí a ich minútia by malo byť do piatich kilometrov od bydliska príjemcu
  - distribúcia počas denného svetla
  - osvetlenie v blízkosti distribučných miest

- bezprostredná blízkosť distribučných miest k ubytovacím zariadeniam
  - jasne označené a prístupné cesty do a z distribučných miest
  - kontrola davu
  - funkcie prístupnosti na distribučných miestach a prístupových cestách/cestách k distribučným miestam pre osoby so zdravotným postihnutím
  - tam, kde sú miestom výdaja bankomaty, je potrebné, aby boli dobre osvetlené a prístupné osobám s obmedzenou mobilitou
  - distribučné tímy so zastúpením rôznych rodových identít.
- Ak sa prevod hotovosti poskytuje hlavne domácnosti, identifikujte potrebu rozdeliť prevod hotovosti medzi členov domácnosti spôsobom, ktorý nepodporí napätie v domácnosti.
  - Tam, kde sú deti príjemcami HI, bolo vykonané relevantné mapovanie rizík a nebezpečenstiev, ktoré sa týka detí.

Prevenia a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

- V používaní hotovosti identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhnite tak, aby spochybňovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania a riadenia HI a distribúcie.
- Vykonajte analýzu rizík, ktorá zahŕňa SRPN a ochranu detí, ako aj ďalšie kľúčové riziká ochrany, napríklad obchodovanie s ľuďmi, a vypracujte opatrenia na ich zmiernenie.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násilia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menších a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s rizikovými skupinami pri určovaní bezpečných lokalít pre HI
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN
  - koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je zdravie, ochrana, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí

- vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospievajúcich a deti,³⁶ ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
  - vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
  - zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.³⁷
  - Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu pre HI oznámia, že zažili násilie. Dohliadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násilia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pre HI pri zmierňovaní týchto rizík.
  - Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v sektore HI absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
  - Všetci pracovníci v oblasti HI rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
  - Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do práce v oblasti HI majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.

³⁶ Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018)

³⁷ Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

- Členovia výboru pre hotovosť a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informačné oznamy o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú súčasťou aktivít komunity počas distribúcie hotovosti, napríklad rozhovory s dospelými v distribučných radoch a aktivity s deťmi a mládežou, kým čakajú na svojich rodičov. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným a dôverným spôsobom.

Systemy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväžia sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na sťažnosti sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC *Community Engagement and Accountability Guide* a *Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru* na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o práve osôb na hotovosť, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.

- Skupiny a jednotlivci, ktorí závisia od pomoci iných pri prístupe k HI (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbolených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčaní, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí³⁸ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.³⁹

³⁸ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

³⁹ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Zníženie rizika katastrof (ZRK)

Prvým krokom pri poskytovaní inkluzívneho a ochranného núdzového programovania je vedieť, koho v komunite sa to týka, ako je dotknutý a ako môžeme najlepšie reagovať. Na to musíme vykonať **rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti**. Takáto analýza nám umožňuje porozumieť jednotlivcom a skupinám dotknutej komunity a reagovať na ne podľa ich špecifických rizík, potrieb a obáv. Rodová analýza a analýza rozmanitosti musí zahŕňať účasť žien, dievčat, mužov, chlapcov a osôb s inou rodovou identitou, ako aj jednotlivcov a skupín na základe: veku (deti, dospievajúci a starší muži a ženy) či stavu postihnutia (fyzického, zmyslového a intelektuálneho) a tiež osoby s mentálnym postihnutím, ako aj etnické, náboženské alebo kultúrne menšiny. Ako minimálnu požiadavku musíme zahrnúť otázky týkajúce sa rodu a rozmanitosti do všetkých potrieb a sektorových hodnotení, aby sme zabezpečili ochranné a inkluzívne programovanie.⁴⁰

USTANOVENIA

Dôstojnosť

- Systémy evakuácie sú kultúrne adekvátne a inkluzívne. Zavádzajú sa osobitné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že osobám všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia bude dôstojným spôsobom poskytnutá primeraná pomoc v súlade s obmedzeniami, akými sú mobilita a jazyk.
- Komunitné systémy včasného varovania zahŕňajú a zapájajú osoby všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnutia a prostredia, aby sa zabezpečilo, že postupy budú citlivé, vrátane súkromia a bezpečnosti v evakuačných spoločných priestreškoch.
- Zabezpečte, aby boli úctivým spôsobom opatrovatelia starších ľudí a osôb so zdravotným postihnutím zapojení do plánovania aktivít na zníženie rizika katastrof (ZRK).
- Zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do aktivít ZRK sú citliví na pohlavie, vek, postihnutie a súvisiace potreby ZRK a na to, ako citlivo komunikovať s osobami

⁴⁰ Podrobné pokyny na vykonanie zhodnotenia potrieb ochrany a inklúzie a tiež rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti možno nájsť v súbore nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018 – 2019).

s telesným, zmyslovým a mentálnym postihnutím, s osobami s duševnými chorobami a staršími ľuďmi (pozri Štandardy humanitárnej inklúzie ADCAP 2018).

Prístup

- Po konzultácii s dotknutými komunitnými skupinami sa identifikujú obmedzenia alebo bariéry, ktorým čelia osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a prostredia pri prístupe k aktivitám ZRK, a prijímajú sa opatrenia s cieľom reagovať na každé obmedzenie či bariéru.
- Tam, kde sa vypracúvajú alebo boli vypracované výberové a prioritné kritériá pre prístup k aktivitám ZRK sa uistíte, že vychádzajú z rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti, aby sa zabezpečilo, že prístup budú mať aj najviac marginalizované osoby. Migranti získavajú služby len na základe potreby a bez ohľadu na svoje právne postavenie, a nie sú vystavovaní zvýšenému riziku zapojením orgánov činných v trestnom konaní. *Podrobnosti nájdete v prílohe č. 2 o výbere a stanovení priorit.*
- Zabezpečte konzultácie s osobami so zdravotným postihnutím a staršími ľuďmi, ktorí sú v ústavnej starostlivosti a tiež aby sa zapojili do rozhodovania a školenia o znižovaní rizika katastrof.
- Systémy včasného varovania sú navrhnuté tak, aby poskytovali osobám všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnutia a zázemia včasné informácie, ktoré potrebujú, aby im umožnili správne konať v prípade katastrofy. Toto je potrebné premietnuť do pohotovostných plánov.
- Posúdenie rizík, mapovanie a iné mechanizmy zberu údajov v súvislosti s pripravenosťou na katastrofy zahŕňajú otázky rodovej analýzy a analýzy rozmanitosti. Údaje sú rozčlenené aspoň podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia a iných kontextovo špecifických premenných, aby vniesli svetlo a umožnili prístup najviac marginalizovaným osobám⁴¹.
- Reťazce šírenia varovania zabezpečujú, aby osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia dostávali informácie vo vhodnom a efektívnom formáte a adekvátnym spôsobom.
- Výstražná komunikačná technológia je prístupná a dosahuje osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a zázemia rovnako, a informácie o nebezpečenstvách, zraniteľnostiach, rizikách a spôsoboch zníženia vplyvov sa šíria pre každého, najmä v prístupných formátoch pre osoby, ktoré sú nepočujúce, slepé alebo majú poruchu učenia. To zahŕňa poskytovanie informácií na verejných priestranstvách v príslušných

⁴¹ Smernice IFRC pre rod a rozmanitosť v rámci posudzovania zraniteľnosti a schopností poskytujú návod v otázke rodu a rozmanitosti pri príprave, vedení a analýze informácií pre posúdenie zraniteľnosti a schopností.

jazykoch a prístupných formátoch, ako sú obrázky a plagáty, používanie väčšieho písma a prenos zvuku. Zvážte dimenzie rodu a rozmanitosti pri určení spôsobu a priestorov

Účasť

- Zvyšovanie povedomia o právach žien, detí, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb, sexuálnych a rodových menšín, migrantov, utečencov a iných menšín zúčastňovať sa na aktivitách a programoch týkajúcich sa aktivít ZRK a využívať ich.
- Osoby všetkých rodových identít, každého veku, zdravotného postihnutia a pôvodu sa konzultujú v súvislosti s ich špecifickými potrebami, obavami a prioritami s cieľom vytvorenia plánu aktivít ZRK a systémy včasného varovania. V prípade potreby sa uskutočnia skupinové diskusie osôb rovnakého rodu o identite s príslušnými prostredníkmi, a vo viacjazyčnom prostredí s tlmočníkmi.
- Hodnotiace, reakčné a monitorovacie a posudkové tímy majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a prostredia.
- Načasovanie hodnotení zohľadňuje každodenné návyky rôznych skupín, aby sa zabezpečilo, že sa všetci budú môcť zúčastniť.
- Umožnite pomerné zastúpenie žien, osôb so zdravotným postihnutím a marginalizovaných skupín v rozhodovacom procese komunitných aktivít na znižovanie rizika katastrof, aby sa zabezpečilo, že sociálne, kultúrne, náboženské a ekonomické aspekty znižovania rizika katastrof budú riešené pre všetky skupiny a podskupiny.
- Pri zapájaní sa do dialógu s miestnymi orgánmi, vládnyimi predstaviteľmi a lídrami komunity sa zasadzujte za zapojenie žien, osôb so zdravotným postihnutím a marginalizovaných skupín rovnakou mierou do aktivít a rozhodovania v oblasti znižovania rizika katastrof.
- Spolupráca s existujúcimi miestnymi organizáciami, ktoré zastupujú ženy a rôzne skupiny, ako sú mládež, sexuálne a rodové menšiny a osoby so zdravotným postihnutím, ako aj s organizáciami, ktoré pracujú s migrujúcim obyvateľstvom, náboženskými a etnickými menšinami a organizáciami so špecifickým zameraním na sexuálne a rodovo podmienené násilie, je posilnená s cieľom podporiť účasť komunity na propagácii, plánovaní alebo implementácii programu.

- Komunitné, pobočkové a národné tímy reakcie (tiež označované ako akčné tímy) majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu.
- Výbory komunity pre ZRK alebo ich ekvivalent majú vyvážené/spravodlivé zastúpenie osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu. Ak výbory pre zmiešanú rodovú identitu nie sú kultúrne prijateľné, zriadia sa samostatné výbory, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi potrebami osôb rôznych rodových identít.
- Zavádzajú sa osobitné opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu pre osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu, ktoré sa chcú zúčastniť školenia, zamestnania a dobrovoľníctva. Tieto činnosti nesmú byť nebezpečné alebo vykorisťujúce a musia byť v súlade s miestnymi zákonmi. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstránenie prekážok, aby sa umožnila zmysuplná účasť rodín s jedným rodičom, osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dospievajúcich alebo ľudí s inými špeciálnymi potrebami (napríklad tehotné a dojčiace ženy, ľudia s ochorením HIV/AIDS). To môže zahŕňať:
  - príspevky na flexibilné načasovanie stretnutí
  - zabezpečenie prístupných miest a priestorov
  - ustanovenia na podporu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli oddelené od svojho opatrovateľa alebo podpornej osoby
  - tlmočníci príslušnej znakovkej reči
  - zabezpečenie inštruktorov identity rovnakého rodu
  - poskytovanie starostlivosti o deti a bezpečných priestorov pre deti na hranie.

Bezpečnosť

Bezpečnostné otázky pre tento sektor

- Pri zapojení osôb všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu posúďte riziká súvisiace s bezpečnosťou týkajúcou sa evakuačných centier a spoločných útulkov.
- Potreby a obavy týkajúce sa bezpečnosti a ochrany osôb všetkých rodových identít, veku, zdravotného postihnutia a prostredia sú zahrnuté do hodnotení zraniteľnosti a schopností komunity, ako aj do hodnotení špecifických pre daný sektor prostredníctvom analýzy rodu a rozmanitosti.

- Zvažuje sa otázka prístupu do evakuačných stredísk, do evakuačných stredísk a v rámci nich, najmä pre osoby s obmedzenou pohyblivosťou, vrátane starších ľudí, osôb so zdravotným postihnutím, tehotných a dojčiacich žien.
- Evakuačné centrá a spoločné útulky sú bezpečné a osoby všetkých rodových identít, veku, postihnutia a pôvodu sa cítia bezpečne, keď ich navštevujú. Opatrenia na zaistenie bezpečnosti okrem iného zahŕňajú:
  - spoločný útulok sa nachádza na mieste, ktoré sa považuje za bezpečné
  - primerané osvetlenie v spoločnom útulku alebo evakuačnom stredisku a na cestách/cestách k zariadeniam s latrínami
  - priečky na ochranu súkromia vrátane pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré vyžadujú osobnú asistenciu
  - latríny a kúpacie zariadenia sú oddelené a individuálne pre ženy a mužov, pričom sa posudzujú potreby iných rodových identít, aby sa zaistila bezpečnosť. Zámky by mali byť umiestnené z vnútornej strany latrín
  - zaviedli sa osobitné systémy na ochranu detí bez sprievodu a odlúčených detí s cieľom zabezpečiť ich bezpečnosť.

Prevenia a reakcia na sexuálne a rodovo podmienené násilie (SRPN) a ochrana detí

- V sektore aktivít ZRK identifikujte diskriminačné rodové a sociálne normy, najmä tie, ktoré zahŕňajú negatívne stereotypy súvisiace so zdravotným postihnutím. V spolupráci s komunitou akcie navrhnete tak, aby spochybňovali tieto normy, keďže môžu prispievať k rodovej nerovnosti a iným formám nerovnosti či SRPN.
- Tí najviac ohrození SRPN sú zapojení do výberu lokality, projektovania a riadenia aktivít ZRK.
- Prijímajú sa konkrétne opatrenia na zníženie rizika SRPN a násilia páchaného na deťoch. Tie okrem iného zahŕňajú:
  - partnerstvo so ženami a/alebo ženskými organizáciami, skupinami alebo organizáciami žien so zdravotným postihnutím, organizáciami občianskej spoločnosti sexuálnych a rodových menšín a inými ohrozenými skupinami a sieťami na ochranu detí
  - konzultácie s rizikovými skupinami pri určovaní bezpečných lokalít pre ZRK a súvisiace činnosti
  - aktívne zapojenie mužov a chlapcov ako agentov zmeny pri riešení SRPN

- koordinácia s inými príslušnými sektormi a zoskupeniami v oblastiach ako je zdravie, ochrana, VSH, prístrešie a osady, s cieľom začleniť zmierňovanie SRPN, reakciu a ochranu detí
- vytvorenie oddelených a bezpečných priestorov, ako sú priestory vhodné pre ženy, dospelujúcich a deti,⁴² ktoré sú prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím
- vytvorenie oddelených a bezpečných oblastí pre rizikové skupiny podľa kontextu, ako sú sexuálne a rodové menšiny a iné menšinové skupiny
- zavedenie bezpečnostných systémov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti vrátane pre ne určených a zabezpečených priestorov.
- Identifikujte, zbierajte a analyzujte základný súbor ukazovateľov, rozdelených podľa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a iných relevantných kontextovo špecifických faktorov zraniteľnosti, s cieľom monitorovania SRPN a činností zameraných na znižovanie rizík a reakcií na ochranu detí, ako aj na monitorovanie iných rizikových faktorov relevantných pre kontext, ako napríklad obchodovanie s ľuďmi.⁴³
- Špecialisti na SRPN a na ochranu detí sú konzultovaní s cieľom identifikovať bezpečné, dôverné a adekvátne systémy starostlivosti (t. j. postupy odporúčaní) pre preživších, ktorí personálu pre ZRK oznámia, že zažili násilie. Dohľadnite na to, aby mali zamestnanci základné znalosti a zručnosti na to, aby zvládli odhalenie násillia preživšími, poskytl im informácie o tom, kde môžu získať podporu, a uplatnili prístup zameraný na preživších. Ak sa zistia špecifické riziká, napríklad obchodovania s ľuďmi, identifikujte špecialistov a pracujte skupinovým systémom na podporu tímov pre ZRK pri zmierňovaní týchto rizík.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci pôsobiaci v sektore aktivít ZRK absolvovali aspoň jedno školenie v každej z nasledujúcich oblastí: rod a rozmanitosť, začlenenie zdravotného postihnutia, ochrana detí, obchodovanie s ľuďmi a SRPN.
- Všetci pracovníci v oblasti ZRK rozumejú hlavným princípom prístupu zameraného na preživších SRPN: 1) bezpečnosť, 2) dôvernosť, 3) úcta a 4) nediskriminácia a postupy odporúčaní pre preživších SRPN, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci zapojení do práce v oblasti ZRK majú pri sebe aktualizovaný zoznam a kontaktné údaje agentúr a profesionálov pre oblasť SRPN, ochranu detí, právnu a psychosociálnu podporu, na ktoré môžu odkazovať tých, ktorí

⁴² Pozri podrobné pokyny a školiace nástroje IFRC a World Vision Child Friendly Spaces (2018)

⁴³ Pozri IFRC Obchodovanie s ľuďmi v kontexte migrácie (školiaci nástroj). Ako znížiť riziká, rozpoznať príznaky a bezpečne reagovať (2018)

prežili SRPN alebo deti, ktoré odhalia, že boli obeťou násilného incidentu. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu agentúr alebo odborníkov, ktorí majú skúsenosti s reakciou na špecifické riziká v každom kontexte, napríklad pri obchodovaní s ľuďmi.

- Členovia výboru pre ZRK a dotknuté komunity sa zapájajú do aktivít na zvyšovanie povedomia o SRPN a ochrane detí vrátane iných tém na zmierňovanie rizík ako je obchodovanie s ľuďmi.
- Informácie o prevencii a reakcii na SRPN, ochrane detí a kľúčových rizikách ochrany, ako je napríklad obchodovanie s ľuďmi, sú zahrnuté v podporných aktivitách komunity, napríklad formou rozhovorov alebo plagátov a pri priestoroch školení, evakuačných centrách a vzdelávacích priestoroch. Tieto oznamy obsahujú informácie o právach a možnostiach nahlasovania rizík a prístupe k starostlivosti etickým, bezpečným a dôverným spôsobom.

Systemy vnútornej ochrany

Prevencia a reakcia na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA)

- Zavedený komunitný systém spätnej väzby a sťažností, ktorý je dostupný pre osoby všetkých rodových identít, vekových skupín, postihnutí a pôvodu. Napríklad:
  - zamestnanci zastupujúci rôzne rodové identity sú k dispozícii na riešenie sťažností
  - systém neumožňuje len písomné sťažnosti, aby vyhovoval aj osobám s vyššou mierou negramotnosti
  - zväži sa čas, kedy je recepcia/kancelária otvorená na prijímanie sťažností, aby sa zabezpečil lepší prístup pre každého
  - vynakladá sa úsilie na oslovenie detí prístupmi, ktoré sú voči deťom priateľské
  - umiestnenie oddelenia sťažností/kancelárie bolo vybrané z hľadiska bezpečnosti a dôvernosti
  - materiál určený na sťažnosti sa poskytuje v rôznych formátoch, ako sú zvukové, obrazové a ľahko čitateľné formáty
  - uistite sa, že podanie sťažnosti ešte viac neohrozí migrantov, ktorí sa ocitli v nelegálnej situácii.
- Použite príručku ICRC-IFRC Community Engagement and Accountability Guide a Príručku osvedčených postupov stáleho medziagentúrneho výboru na vytvorenie mechanizmu podávania sťažností na úrovni komunity.
- K dispozícii sú jasné, konzistentné a transparentné usmernenia o právach osôb, výbere adresátov ZRK a aktivitách, aby sa minimalizovalo riziko sexuálneho vykorisťovania

a zneužívania zo strany humanitárnych aktérov. Verejné oznámenia v písomnej forme a s obrázkami alebo v iných formátoch pripomínajú dotknutej populácii jej presné práva a to, že starostlivosť nevyžaduje žiadne peňažné platby (alebo sú poplatky jasne stanovené) ani protislužby akéhokoľvek druhu.

- Skupiny a jednotlivci, ktorí závisia od pomoci iných pri prístupe k evakuačným centráam (napríklad domácnosti na čele so ženami, ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím), sú dôkladne monitorovaní, aby sa zabezpečilo, že využijú svoje práva a nebudú vykorisťované alebo zneužívané.
- Dotknuté komunity dostávajú písomné, zvukové, obrazové a ľahko čitateľné informácie, a to aj vo formátoch prispôbených osobám so zdravotným postihnutím, o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a o mechanizme podávania sťažností, ktorý môžu použiť na nahlásenie tohto zneužívania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli informovaní o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA) a svojich povinnostiach v tejto oblasti v súlade s medzinárodnými normami.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku o prevencii a reakcii na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (PSEA).

Kódex správania a politika ochrany detí

- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali Kódex správania a boli o ňom informovaní.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci podpísali politiku ochrany detí a boli o nej informovaní.
- Kódex správania a materiály a brífingy súvisiace s ochranou detí sú poskytované v prístupných formátoch a na miestach dostupných pre zamestnancov a dobrovoľníkov so zdravotným postihnutím.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci vedia, ako vypracovať správu a majú prístup k službám odporúčania, ak ich znepokojí situácia týkajúca sa ochrany detí alebo kódexu správania.
- Všetci zamestnanci a dobrovoľníci boli prijatí prostredníctvom náboru s opatreniami orientovanými na bezpečnosť detí⁴⁴ vrátane previerok referencií a formálnych previerok.⁴⁵

⁴⁴ Pre IFRC akčný plán na ochranu detí stanovuje, že do roku 2020 bude preverených 100 % zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s deťmi

⁴⁵ Výzvy a možnosti na zlepšenie náborových procesov v kontexte ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) našim vlastným personálom <https://www.chsalliance.org/files/files/Resources/Tools-and-guidance/UNDP-Joint-Recruitment-Report-PSEA.pdf>

Príloha č. 1: Údaje rozdelené podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia (URPVZP)

ROZČLENENIE OSLOVENÝCH OSÔB: Členovia Červeného kríža a Červeného polmesiaca s prístupom k fednetu si môžu prečítať úplné znenie [sprivodcu](#):

„Technická poznámka – sčítanie oslovených ľudí“ poskytuje návod na meranie počtu ľudí oslovených službami poskytovanými národnými spoločnosťami Červeného kríža a Červeného polmesiaca a IFRC.

Úplného podrobného sprivodcu s údajmi rozčlenenými podľa pohlavia, veku a zdravotného postihnutia možno nájsť aj v súprave nástrojov IFRC Ochrana, rod a začlenenie v núdzových situáciách (2018-2019).

Rozčlenenie oslovených ľudí znamená spočítanie a podanie správy o oslovených ľuďoch podľa rôznych kategórií. Toto je prvý krok k pochopeniu toho, kto sme a koho sme neoslovili, poskytuje nám lepšie porozumenie pre to, aby sme mohli lepšie slúžiť nášmu cieľovému obyvateľstvu.

Kategórie používané na rozčlenenie oslovených ľudí zvyčajne predstavujú sociálno-demografické charakteristiky. Jedným kľúčovým súborom sociodemografických charakteristík je **pohlavie, vek a rozčlenenie údajov o postihnutí (URPVZP)**, kde je postihnutie rozdelené do šiestich oblastí: **chôdza, videnie, sluch, poznanie, starostlivosť o seba a komunikácia**. Medzi ďalšie príklady sociodemografických kategórií používaných pri rozčlenení patria: pohlavie, rasa, etnická príslušnosť, národnosť, sexuálna orientácia, sociálno-ekonomický status (napríklad príjem a vzdelanie) a právny status (utečenec, žiadateľ o azyl).⁴⁶

Kategórie používané na rozčlenenie oslovených ľudí sa líšia podľa programovej oblasti a kontextu.

Napríklad:

- Program zameraný na povedomie o HIV/AIDS môže po implementácii programu identifikovať určité skupiny s vyšším rizikom (ako sú vodiči nákladných áut).

⁴⁶ „Rasa“ sa týka fyzických charakteristík špecifických populácií v rámci väčších skupín (napríklad belosi). „Etnicita“ opisuje kultúrnu identitu, ktorá spája skupinu ľudí a môže zahŕňať tradíciu, jazyk, náboženstvo, črty správania a rasový pôvod. Dvaja ľudia môžu označiť svoju etnickú príslušnosť ako kanadskú, ale rasovo môžu byť černochoch a beloch. „Národnosť“ je vzťah medzi osobou a politickým štátom, ku ktorému osoba patrí alebo je pridružená. Niektorí môžu identifikovať svoje etnikum ako Číňan, ale jeho národnosť môže byť kanadská.

- Okrem pohlavia, veku a zdravotného postihnutia sa program živobytia môže členiť podľa úrovne príjmu a vzdelania.
- Program zdravia na vidieku sa môže rozčleniť podľa vzdialenosti jednotlivcov od zdravotníckych zariadení a poskytovateľov.
- Program sociálnej inklúzie pre migrantov sa môže členiť podľa krajiny pôvodu, jazyka, etnickej príslušnosti alebo náboženstva.

Je dôležité vedieť, že pohlavie, pohlavie, vek a postihnutie spolu súvisia.

Napríklad porucha, ako je slabé videnie, sa môže s vekom zhoršovať a žena môže mať v niektorých spoločnostiach obmedzený prístup k očnej starostlivosti a okuliarom v porovnaní s mužmi.

Pohlavie a rod

Ako prvé je potrebné rozčlenenie podľa pohlavia, aby sme podporili rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti. Je to dobrá prax, pretože biologický rozdiel medzi mužom a ženou je bežne zrozumiteľnejší.

Môžu však nastať prípady, keď sa ľudia neidentifikujú s „binárnou“ voľbou muža alebo ženy, ale namiesto toho sa identifikujú s jednou z rôznych rodových rolí, ako je transgender, transsexuál, alebo sa nemusia chcieť identifikovať ako žiadne pohlavie.

Rozdelenie podľa pohlavia alebo pohlavia bude závisieť od kontextu vrátane oblasti programu a cieľovej populácie. Pri zvažovaní tejto otázky by sme mali zvážiť dôsledky zberu údajov vrátane miery, do akej môžu jednotlivci, od ktorých sa požaduje identifikovať svoje pohlavie, porozumieť menej konvenčným rodovým kategóriám alebo na ne reagovať. Je tiež dôležité rozhodnúť, ako sa budú údaje po zozbieraní analyzovať a používať na zlepšenie programovania.

Ponuka možností pre ľudí na identifikáciu na základe pohlavia umožňuje dôstojný prístup k poskytovaniu služieb, čo môže tiež zlepšiť naše porozumenie toho, ako lepšie poskytovať služby.

Jeden z prístupov, ktorý sa často používa na rozčlenenie rodových identít, je mať okrem kategórií „Muž“ a „Žena“ aj kategóriu „Iné“ alebo prázdnu (ktorú respondenti vyplnia). Respondentom to umožní nepoužiť identifikáciu len ako muž alebo žena, ak svoje pohlavie vnímajú inak.

Vek

Okrem pohlavia a rodu je minimálnym štandardom aj rozčlenenie podľa veku. Smernice projektu Sphere pre vekové rozčlenenie zhrnuté v tabuľke č. 1 odporúčajú tri vekové skupiny od detstva po dospelujúcich a potom 10-ročné odstupy vekových skupín.

TABUĽKA Č. 1: Rozčlenenie podľa veku podľa projektu Sphere pre humanitárne služby^{xxxv}

0-5		6-12		13-17		18-29		30-39		40-49		50-59		60-69		70-79		80+		
Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	

V závislosti od typu ponúkaného programu alebo služby môžu byť na analýzu vhodnejšie iné vekové skupiny. Napríklad, ak pracujete na programe výživy alebo očkovania pre deti, môžete použiť menšie odstupy do veku 10 rokov. Alebo ak pracujete v školstve (napríklad školský program princípov a hodnôt Červeného kríža a Červeného polmesiaca), môže byť vhodnejšie mať každý rok vekové intervaly, ktoré sa zhodujú s ročníkom študentov.

Jedna skupina vekových skupín nebude adekvátna pre všetky programy a kontexty. IFRC súhlasila s použitím vekových skupín podľa medzinárodných štandardov, t. j. projektu Sphere. Odporúča sa však nepoužívať vekové kategórie na samotnom formulári, ale označiť skutočný vek alebo rok narodenia, aby každý program a sektor mohol použiť údaje, ktoré sú najužitočnejšie pre podporu ľudí, ktorým sú určené.

Zdravotné postihnutie

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím uznáva, že zdravotné postihnutie je „konceptom, ktorý sa vyvíja a že zdravotné postihnutie je výsledkom interakcie medzi osobami so zdravotným postihnutím a postojovými a environmentálnymi bariérami, ktoré bránia ich plnej a efektívnej účasti na živote spoločnosti na rovnakom základe ako u iných ľudí.“^{xxxvi}

V strategickom rámci Červeného kríža a Červeného polmesiaca pre inklúziu zdravotného postihnutia sa podobne uvádza, že „Zdravotné postihnutie je komplexný, mnohorozmerný a dynamický koncept, ktorý sa v priebehu času výrazne vyvinul. Je výsledkom interakcie medzi osobou s postihnutím a pomáhajúcimi alebo znemožňujúcimi charakteristikami jej socioekonomického prostredia. Toto je známe ako „sociálny model“, v ktorom sú ľudia vnímaní ako osoby so zdravotným postihnutím viac spoločnosťou, ako samotným postihnutím.“

V dôsledku toho by sme sa pri zbere rozčlenených údajov o postihnutí **mali zamerať na skúsenosti ľudí s ich individuálnou úrovňou fungovania**, ktorá lepšie vystihuje vzťah medzi ich postihnutím a prostredím.

Užitočným zdrojom, ktorý pomôže štandardizovať zber údajov o postihnutí rozčlenených na základe fungovania, **je krátky súbor otázok o zdravotnom postihnutí Washingtonskej skupiny** (tieto otázky sú uvedené na konci tejto sekcie).⁴⁷ Tento nástroj nám umožňuje identifikovať osoby s väčším rizikom, že zažijú limitovanú alebo obmedzenú účasť na živote spoločnosti. Pozostáva zo šiestich otázok, ktoré možno rýchlo a jednoducho položiť v rôznych kontextoch. K dispozícii sú ďalšie dotazníky podrobnejšie hodnotiace fungovanie.⁴⁸

Vždy, keď zhromažďujeme rozčlenené údaje o postihnutí, je dôležité dôsledne to konzultovať s ľuďmi oboznámenými s miestnym kontextom, aby sme informovali o vývoji nástrojov na zber údajov a školili zberateľov údajov. Najmä miestne organizácie ľudí so zdravotným postihnutím môžu priniesť užitočné zdroje na vedenie školení o komunikácii s osobami so zdravotným postihnutím. **Vždy, keď je to možné, zahrňte osoby so zdravotným postihnutím do všetkých fáz zberu údajov.**

Pri počítaní oslovených osôb, rozdelených podľa postihnutia, je tiež dôležité pochopiť, že opatrovatelia môžu nadmerne chrániť členov domácnosti so zdravotným postihnutím z dôvodu sociálnej stigmatizácie. To môže viesť k tomu, že ľudia so zdravotným postihnutím budú skrývaní svojimi rodinami alebo opatrovateľmi a často sú prehliadaní v komunitných programoch. Preto je dôležité venovať osobitnú pozornosť započítaniu „ťažko dostupných“ ľudí.

„Všímajte si ťažko dostupných ľudí so zdravotným postihnutím a starších ľudí (napríklad tých, ktorí nemôžu opustiť svoje domovy alebo prístrešky alebo sú zámerne ukrytí iným členom domácnosti, ľudí s ťažkým komunikačným, intelektuálnym alebo mentálnym postihnutím, alebo deti, ktoré sa starajú o rodičov alebo súrodencov, a preto možno nechodia do školy alebo nemajú prístup k programom pre deti). Zabezpečte, aby medzi komunitnými centrami pozornosti pre hodnotiace tímy boli ľudia so zdravotným postihnutím a starší ľudia. Vždy, keď je to možné, začleňte do hodnotiacich tímov ľudí so zdravotným postihnutím, staršie ženy a mužov.“^{xxxvii}

⁴⁷ „Washingtonská skupina“ štatistickej komisie OSN pre štatistiku zdravotného postihnutia, „*Krátky súbor otázok o zdravotnom postihnutí Washingtonskej skupiny*.“ Prístup bol v 2017.

⁴⁸ Podrobnejšie zdroje o zhromažďovaní a školení v oblasti zdravotného postihnutia sú dostupné v *Minimálnych štandardoch pre začlenenie veku a zdravotného postihnutia do humanitárnej činnosti* a v *Modelovom prieskume zdravotného postihnutia Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO)*, ako aj v dodatočných dotazníkoch Washingtonskej skupiny uvedených v prílohe č. 1.

Krátky súbor otázok o zdravotnom postihnutí Washingtonskej skupiny

1. Máte problémy s videním, aj keď si nasadíte/nosíte okuliare?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

2. Máte problémy so sluchom, aj keď používate načúvaciu pomôcku?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

3. Máte ťažkosti s chôdzou alebo vystupovaním po schodoch?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

4. Máte problémy s pamäťou alebo koncentráciou?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

5. Máte problémy (so starostlivosťou o seba, ako je) umývať sa na celom tele alebo obliecť sa?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

6. Máte problémy s používaním svojho obvyklého (zvyčajného) jazyka pri komunikácii? Napríklad problém rozumieť alebo byť porozumený?

- a. Nie, nemám žiadne problémy
- b. Áno, určité problémy
- c. Áno, veľké problémy
- d. Vôbec to nedokážem

Príloha č. 2: Kritériá výberu a priority

Pre obmedzenia vrátane financovania, prístupu, rizika a dostupnosti odbornej expertízy nie je vždy možné osloviť všetkých ľudí v núdzi. Preto je kľúčové využiť dostupné zdroje na zacielenie a uprednostnenie tých, ktorí sú najviac ohrození. Vyžaduje to geografické zacielenie a v rámci týchto identifikovaných oblastí zacielenie na tých, ktorí to najviac potrebujú, na základe analýzy zraniteľnosti a kapacít, ktorá zahŕňa rodovú analýzu a analýzu rozmanitosti.

Pri výbere a uprednostňovaní príjemcov humanitárnej alebo núdzovej pomoci musíme zabezpečiť nezávislý prístup založený na potrebách a zásadový prístup zohľadňujúci rod a rozmanitosť, ako aj primerané zapojenie a zacielenie na postihnutých ľudí.

Kritériá výberu a stanovenia priorít by sa mali vypracovať po konzultácii s dotknutou komunitou. Kritériá musia byť po vypracovaní široko rozšírené medzi dotknutú populáciu. Každé zacielenie pomoci na špecifickú skupinu alebo vylúčenie špecifickej skupiny musí byť jasne a zrozumiteľne zdôvodnené.

Pri vývoji kritérií výberu a priorít je dôležité vziať do úvahy už existujúcu sociálnu, kultúrnu a politickú dynamiku alebo praktiky, ktoré môžu marginalizovať alebo vykorisťovať určité skupiny. Je dôležité, aby sa vypracovala pracovná definícia ohrozených osôb, teda osôb, ktoré sú vystavené kombinácii rizík a majú obmedzenú schopnosť čeliť týmto rizikám. Táto pracovná definícia by sa mala vypracovať po konzultácii s dotknutou komunitou. Niektoré osoby alebo skupiny, ktoré je potrebné vziať do úvahy, môžu zahŕňať, ale nie sú obmedzené na: etnické menšiny, ženy, domácnosti pod vedením žien, deti vrátane dospievajúcich, domácnosti pod vedením detí, staršie osoby, obeť SRPN, obeť obchodovania s ľuďmi, sexuálne a rodové menšiny, osoby žijúce s HIV/AIDS, muži a ženy so zdravotným postihnutím, osoby s chronickými chorobami alebo vážnymi zdravotnými problémami, negramotní, chronicky chudobní, bezzemia, štátni príslušníci bez dokladov, migranti, utečenci, vnútorne vysídlené osoby, väzni, žiadatelia o azyl a osoby bez štátnej príslušnosti.

- V mnohých prípadoch sú najzraniteľnejšie osoby alebo rodiny, ktoré majú kombináciu týchto charakteristík. Identifikácia najzraniteľnejších je ovplyvnená lokálnou dynamikou.
- Zraniteľnosť je ovplyvnená vysídlením, geografickou polohou, špecifickou dynamikou kultúrnej a sociálnej sily, dostupnosťou vybudovaného prostredia a infraštruktúry, prístupom k informáciám a vzdelávaniu, prístupom k materiálным a finančným zdrojom vrátane živobytia, prístupom k službám, sieťam zariadení a sociálnej podpory, a špecifickými charakteristikami skupiny, rodiny alebo jednotlivca. Patrí sem aj dokumentácia právnej identity resp. jej absencia.

- Nasledujúce výberové a prioritné kritériá boli upravené z modelu používaného na Filipínach počas tajfúnu Haiyan organizáciou Shelter Cluster pod vedením IFRC.
- Keďže táto organizácia reagovala na rozsiahlu katastrofu zahŕňajúcu viacerých národných a medzinárodných aktérov, tento model je komplexný.
- V prípade menších núdzových situácií, na ktoré národná spoločnosť reaguje prostredníctvom svojich miestnych zamestnancov a dobrovoľníckej základne, by sa kritériá mali výrazne zjednodušiť.
- Navrhuje sa, aby sa v kontexte dostupných zdrojov uprednostnili tie domácnosti, ktoré dosahujú najvyššie skóre.
- Upozorňujeme, že tento model sa týka domácností. Netýka sa jednotlivcov, ktorí žijú mimo domácností, a ktorým preto hrozí, že budú vynechaní z humanitárnej pomoci. Nezaoberá sa ani tými, ktorí sú marginalizovaní v rámci domácností a nemajú prospech z prerozdelenia v rámci domácnosti. Toto sú kontextovo špecifické problémy a respondenti Červeného kríža a Červeného polmesiaca ich musia mať na pamäti aj mimo tohto modelu.

Charakteristiky domácností (Iba v prípade odpovede „je to tak“ udeľte 5 bodov. V tomto formulári sa nehladá žiadne iné číslovanie alebo odpovede ako „5“. Všetky vyhlásenia označené hviezdíčkou (*) je potrebné starostlivo zvážiť, pretože sú výrazne závislé od kontextu a sú relatívne.

Počet osôb v domácnosti je väčší ako päť (5)*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
V domácnosti sa nachádza staršia osoba*, tehotná alebo dojčiaci žena, muž alebo žena so zdravotným postihnutím, osoby s chronickým ochorením, siroty, deti bez sprievodu alebo odlúčené deti a/alebo dospelávajúca matka (t. j. do 18 rokov)	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Hlavou domácnosti je staršia osoba(y)*, žena, dieťa (do 18 rokov) alebo muž bez manželky/partnerky/manžela/partnera a vyživuje deti	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť sa identifikuje ako domorodá, menšinová skupina atď.*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Ďalšie známe oblasti zraniteľnosti. Upravte túto časť pre kontextovo špecifické problémy, ktoré môžu zahŕňať ľudí, ktorí sa identifikujú ako sexuálne a rodové menšiny, ženy, dievčatá, chlapci a muži, ktorí sú obeťou obchodovania, a ženy a deti vystavené násiliu. <i>Upozorňujeme, že nejde o problémy, ktoré možno bežne kontrolovať a/alebo nich zhromažďovať informácie v rámci štandardných hodnotení domácností, a preto by sa mali brať do úvahy len vtedy, ak sú informácie známe; tieto informácie sa nesmú osobitne vyhľadávať na účely dokončenia tohto nástroja na stanovenie priorít</i>	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Celkové skóre tejto sekcie		

Ekonomická situácia

V súčasnosti nie je nikto v domácnosti zamestnaný	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť nedostáva finančnú podporu od príbuzných	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť má malý až žiadny významný majetok*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť nedostala kartu humanitárnej pomoci*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Celkové skóre tejto sekcie		

Problémy špecifické pre daný sektor (Tu je príklad prístrešia – podmienky bývania)

Domácnosť nemá žiadny formálny prenájom pôdy ani bezpečné obývanie	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Deti v školskom veku nemajú prístup k vzdelaniu	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Ubytovanie je príliš malé* (t. j. menej ako 3,5 m ² na osobu, podľa sféry) s ohľadom na veľkosť domácnosti		
Ubytovanie je vystavené nebezpečenstvám*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Celkové skóre tejto sekcie		

Prístup k službám

Domácnosť má malý/žiadny prístup k zdravotníckemu zariadeniu/službám*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť má malý/žiadny prístup k vode a/alebo kvalita vody je nízka	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť má malý/žiadny prístup k hygienickým zariadeniam a/alebo sú hygienické podmienky nedostatočné		
Domácnosť má málo/žiadne dodávky elektriny alebo paliva*	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Celkové skóre tejto sekcie		

Mechanizmy zvládania/odolnosť

Domácnosť hlási zníženie množstva/kvality jedál	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Deti pracujú, pričom pred núdzovým stavom nepracovali	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Domácnosť uvádza, že od mimoriadnej udalosti musela predať majetok		
Domácnosť uvádza, že od mimoriadnej udalosti musela vziať pôžičky	Ak je to tak, udeľte 5 bodov	
Celkové skóre tejto sekcie		
CELKOVÉ SKÓRE PRE VŠETKY SEKcie		

Príloha č. 3: Prístup v praxi pre zdravotnícky personál zameraný na preživších ⁴⁹

Všetci aktéri hnutia, vrátane Medzinárodnej federácie spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC), Medzinárodného výboru Červeného kríža (ICRC) a všetkých národných spoločností a partnerských národných spoločností, musia dodržiavať medzinárodné štandardy ľudských práv pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti obetiam sexuálneho a rodovo podmieneného násillia (SRPN). Pre zdravotnícky personál, ktorý poskytuje starostlivosť preživším SRPN a obetiam obchodovania s ľuďmi, to zahŕňa uplatňovanie prístupu zameraného na obeť.

Medzi štyri hlavné princípy prístupu zameraného na preživších patria:

- **zabezpečiť fyzickú bezpečnosť preživších**
- **zaručiť dôvernosť**
- **rešpektovať želania, práva a dôstojnosť preživších**
- **zabezpečiť nediskrimináciu.**

Dospelý pacient, ktorý prežil SRPN, zažil traumy a môže byť v rozrušenom a depresívnom stave alebo nemusí prejavovať žiadne zvláštne emócie. Osoba, ktorá prežila sexuálne napadnutie, znásilnenie, zneužívanie, obchodovanie alebo akúkoľvek formu vykorisťovania, často pociťuje strach, vinu, hanbu a/alebo hnev. **Zdravotnícky pracovník ich musí pripraviť citlivými a jasnými informáciami o tom, čo sa bude diať ďalej, získať informovaný súhlas⁵¹ s vyšetrením a vykonať vyšetrenie súcitným, systematickým a úplným spôsobom.**

Rešpektujte želania, potreby a schopnosti preživších

- Každá akcia, ktorú podniknete, by sa mala riadiť želaniami, potrebami a schopnosťami obeť.
- Nie je potrebné získať súhlas príbuzného alebo inej osoby.

⁴⁹ Obsah tohto usmernenia bol upravený podľa: „Budovanie služieb reakcie zameranej na preživších“ UNFPA Pakistan, 2010 a

⁵⁰ „Usmernenia pre zdravotnícky personál poskytujúci starostlivosť preživším rodovo podmieneného násillia“ od skupiny globálnej ochrany (podskupina RPN pre Turecko a Sýriu) a skupiny pre zdravie

⁵¹ Informovaný súhlas je: (1) obojsmerný proces (medzi zdravotníckym pracovníkom a preživším); (2) ide nad rámec poskytnutia formulára alebo dokumentu, ktorý si pozostalý môže prečítať a podpísať; (3) zahŕňa vysvetlenie toho, čo sa udeje, a odpovede na otázky, zabezpečuje, aby si obeť uvedomovali a rozumeli účelu a obsahu anamnézy, vyšetrenia a liečby; (4) mal by pokračovať počas lekárskej návštevy a následného sledovania.

- Poskytnite obetiam informácie o dostupných službách a ich kvalite, aby si mohli vybrať želanú starostlivosť a podporu. Skontrolujte, či preživší plne rozumie informáciám.
- Po tom, čo je preživší informovaný o všetkých možnostiach podpory a odporúčaní, má právo rozhodnúť sa podľa svojich predstáv (*aj keď s týmito možnosťami nesúhlasíte*).
- Neposkytujte rady, ale informácie. Nikdy nesúďte ani nepripisujte vinu.
- Ukážte, že veríte preživším, že nespochybňujete ich príbeh ani ich neobviňujete a že rešpektujete ich súkromie.
- Vždy jasne uveďte svoju úlohu a typ podpory a pomoci, ktoré môžete obeti ponúknuť. Jasne pomenujte to, čo nemôžete urobiť.
- Nikdy nesľubujte, čo nemôžete dodržať. Vždy odkážte pozostalého na príslušné služby.
- Nesmejte sa ani neprejavujte žiadnu neúctu k jednotlivcovi alebo jeho kultúre, rodine alebo situácii.
- Buďte dobrým poslucháčom a zachovávajte nehodnotiaci prístup.
- Buďte trpezlivý; netlačte na ďalšie informácie, ak preživší nie je pripravený hovoriť o svojej skúsenosti. Kladte preživším iba relevantné otázky.

Zabezpečte fyzickú bezpečnosť preživších

- Vo všetkých prípadoch zabezpečte, aby im nehrozilo ďalšie ublíženie zo strany páchatela alebo iných členov komunity (napríklad preživšiu ženu nikdy nežiadajte, aby prezradila mužskému príbuznému, čo sa jej stalo.)
- Berte na vedomie bezpečnosť a ochranu ľudí, ktorí pomáhajú preživším, ako sú rodina, priatelia, pracovníci komunitných služieb alebo SRPN a zdravotnícky personál. Informujte sa o všetkých možnostiach odporúčaní (na bezpečné miesto), ktoré má preživší k dispozícii, a majte tieto informácie po ruke vo svojich postupoch odporúčaní.
- Obmedzte počet osôb v miestnosti na nevyhnutné minimum, najmä počas vyšetrenia.
- Ak si to preživší želá, zabezpečte, aby ho počas vyšetrenia sprevádzala vyškolená podporná osoba alebo vyškolený zdravotnícky pracovník rovnakého pohlavia. Opýtajte sa tiež, či by si želali prítomnosť konkrétnej osoby (napríklad člena rodiny alebo priateľa). Snažte sa ich to opýtať, keď budú sami.

- Vedte pohovory v súkromnom prostredí a s prekladateľmi osôb rovnakého pohlavia, vždy, keď je to možné. **Zabezpečte, aby prekladatelia neposudzovali preživšieho a neponúkali mu rady, optimálne informujte všetkých prekladateľov o prístupe orientovanom na preživších.**
- V prípade potreby požiadajte o pomoc od zodpovedných za bezpečnosť tábora, polície alebo iných orgánov činných v trestnom konaní, terénnych dôstojníkov alebo iných.

Záruka dôvernosti

- Ubezpečte preživších, že výsledky vyšetrenia zostanú dôverné, pokiaľ sa nerozhodnú vzniesť obvinenie. Vyhnite sa tomu, aby preživšia osoba opakovala svoj príbeh vo viacerých rozhovoroch.
- Ubezpečte preživšiu osobu, že má pod kontrolou tempo, načasovanie a zložky vyšetrenia. Vysvetlite jej, že môže odmietnuť kroky vyšetrenia kedykoľvek.
- Informácie o incidentoch SRPN a obeť SRPN by sa nikdy nemali zdieľať, ak obsahujú meno jednotlivca alebo iné identifikačné údaje. Informácie týkajúce sa preživších by sa mali zdieľať s tretími stranami len po vyžiadaní a získaní ich výslovného písomného súhlasu (alebo ich rodičov, v prípade detí). **Všetky písomné informácie musia byť uchovávané v bezpečných, uzamknutých súboroch.**
- Ak sa majú zverejniť nejaké správy alebo štatistiky, všetky potenciálne identifikačné informácie by sa mali odstrániť a mali by sa zverejniť iba súhrnné čísla a údaje.
- Na stretnutiach môžu nastať situácie, keď sa spomína konkrétny prípad SRPN. Zabezpečte, aby sa neprezradili žiadne identifikačné údaje, pričom podrobnosti zamaskujte podľa potreby na ochranu súkromia preživšieho.

Zabezpečenie nediskriminácie

- Zaobchádzajte so všetkými preživšími rovnako a dôstojne, bez ohľadu na pohlavie, pôvod, rasu, etnickú príslušnosť alebo okolnosti incidentu.
- Nevytvárajte si domnienky o minulosti alebo pozadí preživšej osoby. Predchádzajúca sexuálna anamnéza alebo stav panenstva preživšej osoby, nie sú problémom a nemali by sa o nich diskutovať.
- Uvedomte si svoje predsudky a názory na SRPN a nedovoľte, aby ovplyvnili spôsob, akým sa správate k obeti.

- i** Príručka Červeného kríža Červeného polmesiaca pre komunitnú angažovanosť a zodpovednosť (2016), <http://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2017/01/CEA-GUIDE-2401-High-Resolution-1.pdf>
- ii** Profesionálne normy pre prácu v oblasti ochrany: vykonávané humanitárnymi aktérmi a subjektmi v oblasti ľudských práv v ozbrojených konfliktoch a iných situáciách násillia, tretie vydanie (2018) <https://www.icrc.org/en/publication/0999-professional-standards-protection-work-carried-out-humanitarian-and-human-rights>
- iii** Austrálsky Červený kríž, Pokyny pre ochranu, rod a začlenenie (2011 – 2015) <https://www.redcross.org.au/about/how-we-help/international-aid/international-aid-resource-centre/protection-gender-and-inclusion-guidance-notes>
- iv** Globálna pracovná skupina pre ochranu detí (CPWG), Minimálne štandardy pre ochranu detí v humanitárnej činnosti (2012) <http://cpwg.net/minimum-standards/>
- v** Usmernenia globálnej ochrannej skupiny a zdravotníckej skupiny pre zdravotnícky personál starostlivosti o preživších rodovo podmieneného násillia vrátane protokolu pre klinický manažment prípadov znásillenia (2016) http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/cmr_protocol_final_en.pdf
- vi** Skupina URD, HAP International, Ľudia v projekte pomoci a Sphere, základná humanitárna norma kvality a zodpovednosti (2014). Deväť záväzkov Základných humanitárnych noriem: 1. Komunitám a ľuďom postihnutým krízou sa poskytuje pomoc primeraná a zodpovedajúca ich potrebám; 2. Komunity a ľudia postihnutí krízou majú v správnom čase prístup k humanitárnej pomoci, ktorú potrebujú; 3. Komunity a ľudia postihnutí krízou nie sú negatívne ovplyvnení a sú pripravenejší, odolnejší a menej ohrození vďaka humanitárnej pomoci; 4. Komunity a ľudia postihnutí krízou poznajú svoje práva a nároky, majú prístup k informáciám a podieľajú sa na rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú; 5. Komunity a ľudia postihnutí krízou majú prístup k bezpečným a reaktívnym mechanizmom na vybavovanie sťažností; 6. Komunitám a ľuďom postihnutým krízou sa poskytuje koordinovaná doplnková pomoc; 7. Komunity a ľudia postihnutí krízou môžu očakávať poskytovanie lepšej pomoci, keďže organizácie sa učia zo skúseností a úvah; 8. Komunity a ľudia postihnutí krízou dostávajú potrebnú pomoc od kompetentných a dobre riadených zamestnancov a dobrovoľníkov; 9. Komunity a ľudia postihnutí krízou môžu očakávať, že organizácie, ktoré im pomáhajú, hospodária so zdrojmi efektívne, efektívne a eticky. <http://www.corehumanitarianstandard.org/files/files/Core%20Humanitarian%20Standard%20-%20English.pdf>
- vii** Štandardy humanitárnej inklúzie pre starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím, ADCAP(2018), <https://www.helpage.org/newsroom/latest-news/new-humanitarian-guidelines-launched-for-ageing-and-disability-inclusion/>
- viii** Sprievodca zapájania komunity ICRC a IFRC (2017), <http://media.ifrc.org/ifrc/what-we-do/community-engagement/>
- ix** IFRC Všetko pod jednou strechou. Prístrešok a osady pre osoby so zdravotným postihnutím v prípade núdze (2015) http://www.ifrc.org/Global/Documents/Secretariat/Shelter/All-under-one-roof_EN.pdf
- x** IFRC Prístup k hodnoteniu zraniteľnosti a kapacity citlivý na rod a rozmanitosť (Pilot, 2017), http://www.rccr-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2017/05/guidance-note_gender-and-diversity-sensitive-vca.pdf
- xi** IFRC Pokyny pre programovanie živobytia (2010), <http://www.rccr-resilience-southeastasia.org/document/ifrc-guidelines-for-livelihoods-programming/>
- xii** IFRC Protection Field Guide <https://drive.google.com/file/d/0B6f5xyfO1YBSajLX0RSbI9KNjA/view>

- xiii** INEE Príručka minimálnych štandardov (2010), http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/INEE_Minimum_Standards_Handbook_2010_English.pdf
- xiv** Rodová príručka stálego medziagentúrneho výboru (IASC) v humanitárnej činnosti (2007), <https://interagencystandingcommittee.org/gender-and-humanitarian-action-0/news/iasc-gender-handbook>
- xv** Usmernenia Stálego medziagentúrneho výboru (IASC) o rodovo podmienenom násilí (2015), https://bgvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf
- xvi** Terénna príručka Stálego medziagentúrneho výboru (IASC) o deťoch bez sprievodu a bez sprievodu. Súbor nástrojov (2017) <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/handbook-web-2017-0322.pdf>
- xvii** Pozri projekt Sphere a Humanitárnu chartu. Zásady ochrany sú: 1. Vyhňte sa tomu, aby ste v dôsledku svojich činov vystavili ľudí ďalšiemu ublíženiu; 2. Zabezpečte prístup ľudí k nestrannej pomoci – úmerne potrebám a bez diskriminácie; 3. Ochrana ľudí pred fyzickou a psychickou ujmom vyplývajúcou z násillia a nátlaku; a 4. Pomoc ľuďom uplatniť si svoje práva, získať prístup k dostupným opravným prostriedkom a zotaviť sa z následkov zneužívania. <http://www.sphereproject.org/handbook/>
- xviii** Súbor nástrojov na integráciu manažmentu menštruačnej hygieny (MHM) do humanitárnej reakcie, medziagentúrna publikácia (2017) <https://reliefweb.int/report/world/toolkit-integrating-menstrual-hygiene-management-mhm-humanitarian-response>
- xix** Profesionálne štandardy pre ochranné práce: vykonávajú humanitárni aktéri a subjekty v oblasti ľudských práv v ozbrojených konfliktoch a iných situáciách násillia, tretie vydanie (2018) <https://www.icrc.org/en/publication/0999-professional-standards-protection-work-carried-out-humanitarian-and-human-rights>
- xx** Upravené z Valného zhromaždenia OSN, Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, 13. decembra 2006, A/RES/61/106, dostupné na: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html> [accessed 20 September 2018]
- xxi** Bulletin generálneho tajomníka OSN o ochrane pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA) (ST/SGB/2003/13) <https://undocs.org/ST/SGB/2003/13>
- xxii** Ibid
- xxiii** Adapted from Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Gender Comment 14, 22nd Session U.N. Dokument E/C.12/2000/4, 2000
- xxiv** Kódex správania Medzinárodného Červeného kríža a Červeného polmesiaca a mimovládnych organizácií pri odstraňovaní následkov katastrof <http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/code-of-conduct/code-english.pdf>
- xxv** Organizácia spojených národov, Dohovor o právach dieťaťa. https://www.unicef-irc.org/portfolios/general_comments/CRC.C.GC.13_en.doc.html
- xxvi** IFRC Politika sekretariátu pre prevenciu a reakciu na sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (2018) https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2018/06/IFRC-Secretariat-Policy-on-Prevention-and-Response-to-SEA_final.pdf

- xxvii** Zásady ochrany detí IFRC (2013) http://www.rcrc-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2016/12/DOC-14-193_e_v100_child-protection-policy.pdf
- xxviii** IFRC Akčný plán ochrany detí (2015-2020) http://www.ifrc.org/Global/Publications/principles/IFRC-Child-Protection-Action-Plan_2015-2020.pdf
- xxix** Ďalšie informácie o zákone o katastrofách a programe IFRC pre zákon o katastrofách nájdete na stránke <https://media.ifrc.org/ifrc/what-we-do/disaster-law/>
- xxx** Aké sú možnosti riešenia manažmentu menštruačnej hygieny v zložitých humanitárnych núdzových situáciách? Globálny prehľad <https://www.developmentbookshelf.com/doi/full/10.3362/1756-3488.2016.024>
- xxxi** Súbor nástrojov na integráciu manažmentu menštruačnej hygieny (MHM) do humanitárnej reakcie <https://reliefweb.int/report/world/toolkit-integrating-menstrual-hygiene-management-nhmf-humanitarian-response>
- xxxii** Webová stránka s nástrojmi pre bezpečnostný audit súvisiaci s aktivitami VSH a kontrolnými zoznamami <http://violence-wash.lboro.ac.uk/toolkit/>
- xxxiii** IFRC Rýchle hodnotenie držby Usmernenia pre plánovanie reakcie po katastrofe (2015) http://www.ifrc.org/Global/Documents/Secretariat/Shelter/Rapid-Tenure-Assessment-Guidelines_EN.pdf
- xxxiv** Budovanie živobytia: Terénna príručka pre praktizujúcich v humanitárnom prostredí od Komisie pre ženy utečenkyne (2009) <https://www.womensrefugeecommission.org/resources/document/281-building-livelihoods-a-field-manual-for-practitioners-in-humanitarian-settings>
- xxxv** Prispôbené podľa *Humanitárna charta projektu Sphere a minimálne štandardy v humanitárnej reakcii*, 2011: strana 63. Je dôležité poznamenať, že tieto odporúčané vekové skupiny z projektu Sphere sú určené pre humanitárny kontext a vychádzajú z „vekových rozdielov spojených s rôznymi právami, sociálnymi a kultúrnymi problémami“.
- xxxvi** Valné zhromaždenie OSN, Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, 13. decembra 2006, A/RES/61/106, dostupné na: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html> [accessed 20 September 2018]
- xxxvii** *ADCAP*, Minimálne štandardy pre začlenenie veku a zdravotného postihnutia do humanitárnej činnosti. 2016. Strana 15. <http://www.helpage.org/what-we-do/emergencies/adcap-age-and-disability-capacity-building-programme/>

Základné princípy Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca

Ludskosť Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, ktoré je zrodené z túžby poskytnúť pomoc bez diskriminácie raneným na bojisku, sa vo svojich medzinárodných a národných kapacitách snaží predchádzať a zmiernovať ľudské utrpenie kdekoľvek je to možné. Jeho účelom je chrániť život a zdravie a zabezpečiť úctu k človeku. Podporuje vzájomné porozumenie, priateľstvo, spoluprácu a trvalý mier medzi všetkými národmi.

Nestrannosť Nerozlišuje národnosť, rasu, náboženské presvedčenie, triedu alebo politické názory. Usiluje sa zmierniť utrpenie jednotlivcov, pričom sa riadi výlučne ich potrebami a uprednostňuje najnaliehavejšie prípady núdze.

Neutralita Aby sa Hnutie tešilo dôvere všetkých, nesmie sa postaviť na žiadnu stranu v nepriateľských akciách alebo sa zapájať do sporov politickej, rasovej, náboženskej alebo ideologickej povahy.

Nezávislosť Hnutie je nezávislé. Národné spoločnosti, hoci sú pomocnými pracovníkmi v humanitárnych službách svojich vlád a podliehajú zákonom svojich príslušných krajín, si musia vždy zachovať svoju autonómiu, aby mohli kedykoľvek konať v súlade so zásadami Hnutia.

Dobrovoľnícka služba Je to dobrovoľné pomocné hnutie, ktoré nie je žiadnym spôsobom motivované túžbou po zisku.

Jednota V jednej krajine môže byť len jedna spoločnosť Červeného kríža alebo Červeného polmesiaca. Musí byť otvorená pre všetkých. Musí pokračovať vo svojej humanitárnej práci na celom svojom území.

Univerzálnosť Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, v ktorom majú všetky spoločnosti rovnaké postavenie a zdieľajú rovnakú zodpovednosť a povinnosti pri vzájomnej pomoci, je celosvetové.

Pre ďalšie informácie nás kontaktujte na tejto adrese:

**Medzinárodná federácia spoločností
Červeného kríža a Červeného polmesiaca**

PO BOX 372
CH-1211 Ženeva 19
ŠVAJČIARSKO